

Archeologienota

Poperinge, Rekhof 12-18
DEEL 2: Verslag van Resultaten

Titel
Archeologienota Poperinge, Rekhof. Deel 2: Verslag van Resultaten

Auteur(s)
Ben Terryn

BAAC-Projectnummer
2017-0180

Plaats en datum
Gent, 20 januari 2017

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 377
ISSN 2033-6896

Inhoud

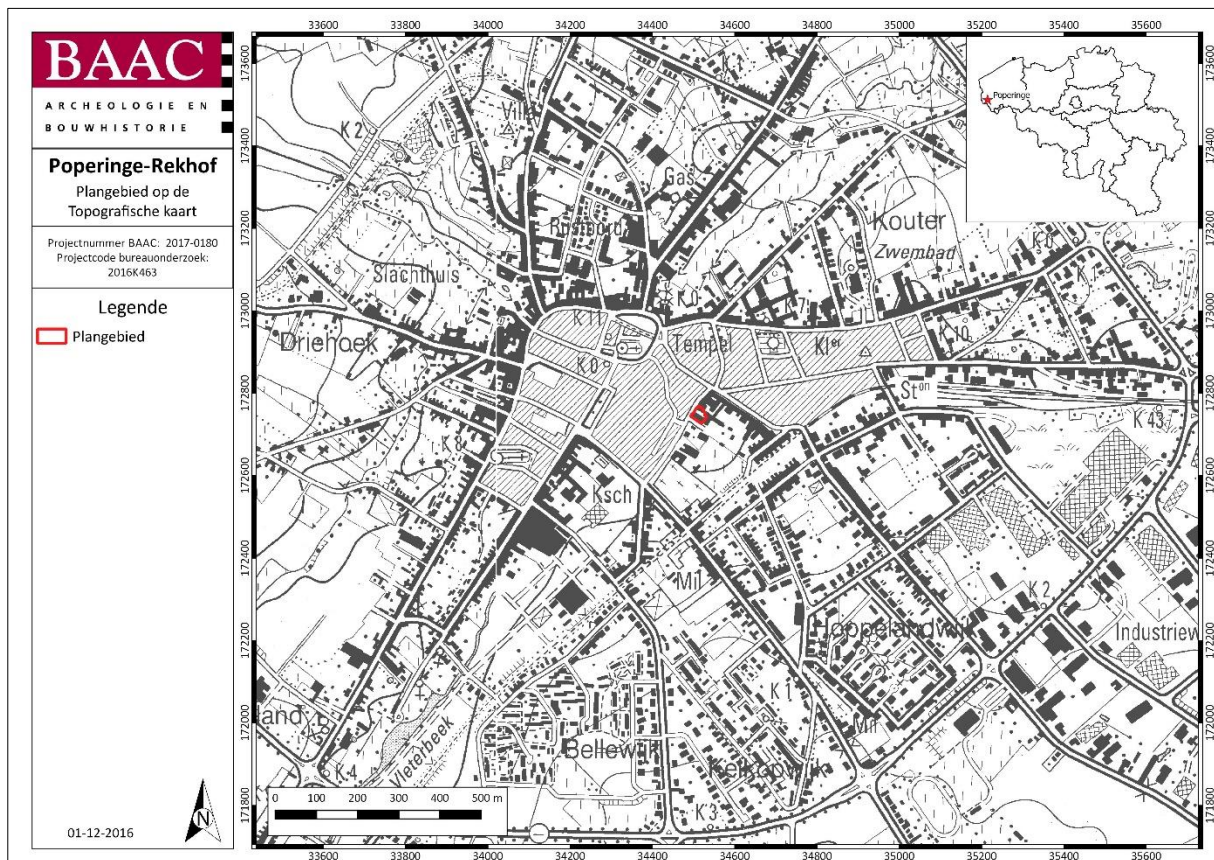
1	Bureauonderzoek	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens:	1
1.1.2	Archeologische voorkennis	3
1.1.3	Onderzoeksopdracht	3
1.1.4	Aanleiding	4
1.1.5	Gekende verstoringen	5
1.1.6	Geplande bodemingrepen	6
1.1.7	Randvoorwaarden	11
1.2	Assessment Bureauonderzoek	12
1.2.1	Bureauonderzoek: algemene doelstellingen	12
1.2.2	Onderzoeksvragen	12
1.2.3	Heuristiek bureauonderzoek	12
1.3	Assessment bureauonderzoek	14
1.3.1	Onderzoeksmethode en -technieken	14
1.3.2	Assessment onderzoeksterrein	14
1.3.3	Historiek onderzoeksterrein	27
1.3.4	Cartografische bronnen	32
1.3.5	Archeologische data	39
1.4	Besluit	42
1.4.1	Archeologische verwachting	42
1.4.2	Potentieel op kennisvermeerdering	44
1.4.3	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	44
1.4.4	Samenvatting	45
1.4.5	Samenvatting breed publiek	46
2	Bijlagen	47
2.1	Bibliografie	47
2.2	Lijst met tabellen	49
2.3	Plannenlijst	50

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens:

Naam site: Poperinge, Rekhof
 Onderzoek: Bureauonderzoek
 Ligging: Rekhof 12-18
 8970 Poperinge

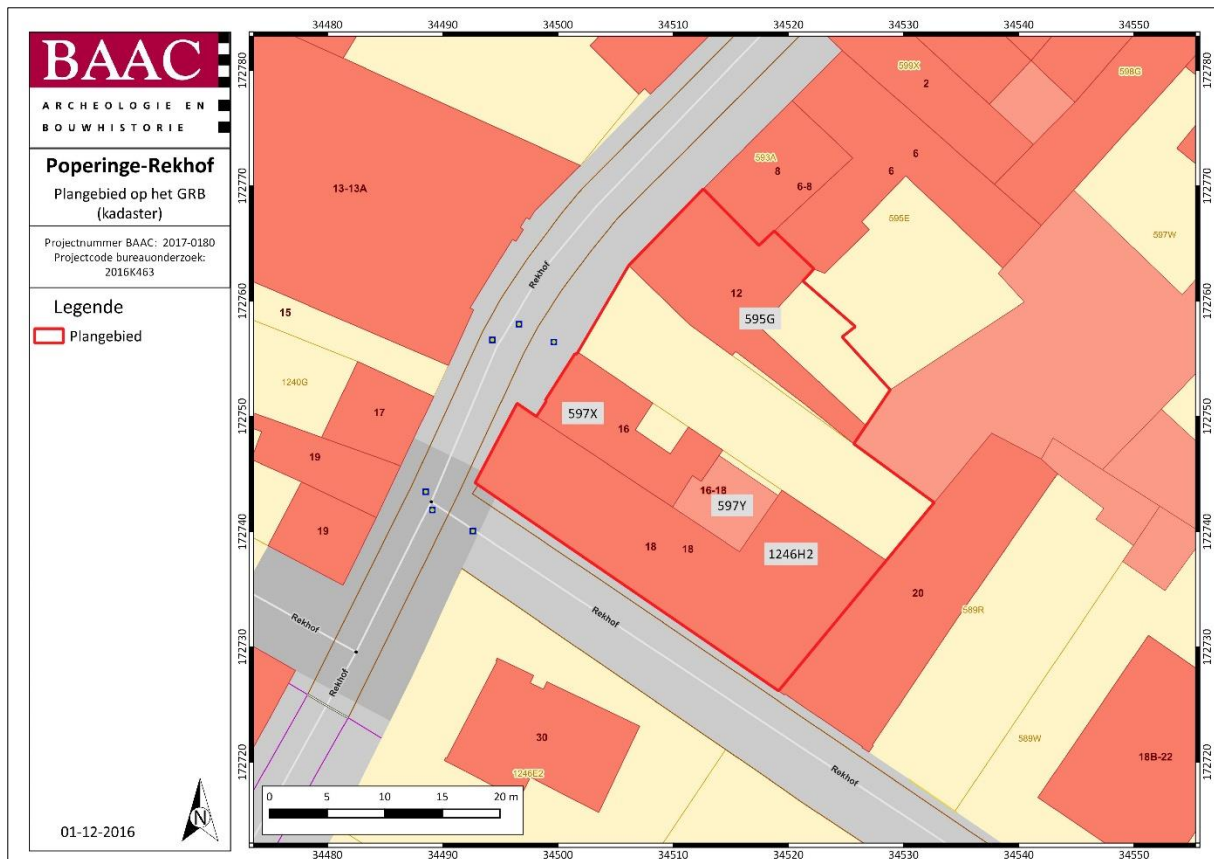

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het plangebied.¹

Kadaster: Poperinge, Afdeling 1, Sectie F, percelen: 595g, 597x, 597y, 1246h2

Coördinaten: Noord x: 34512.62 y: 172769.75
 Oost x: 34532.65 y: 172742.54
 Zuid x: 34519.15 y: 172726.20
 West x: 34492.82 y: 172744.25

¹ AGIV 2016a

Figuur 2: Kadasterkaart (GRB) met aanduiding van het plangebied.²

Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba Hendekenstraat 49, 9968 Assenede
Erkenningsnummer BAAC Vlaanderen:	2015/00020
Projectcode BAAC Vlaanderen:	2017-0180
Projectcode bureauonderzoek:	2016K463
Erkend archeoloog/veldwerkleider:	Ben Terryn / 2015/00059
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba
Grootte projectgebied:	ca. 914 m ²
Uitvoeringsperiode:	van 28-11-2016 tot en met 14-12-2016
Aanleiding:	Sloop huidige bebouwing; bouw 19 appartementen en 1 handelsruimte; ondergrondse parkeergarage onder gehele oppervlakte
Wettelijk depot (KBR):	nvt
Erfgoeddepot:	Regionaal Erfgoeddepot Potijze

² AGIV 2016g

Resultaten (termen thesaurus):

Romeinse periode, middeleeuwen, nieuwe tijd, woonhuizen, bijgebouwen, erven, site met walgracht, gebouwen voor textielproductie.

Figuur 3: Orthofoto met aanduiding van het plangebied.³

1.1.2 Archeologische voorkennis

Tot op heden werd voor zover bekend nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd binnen de grenzen van het projectgebied.

1.1.3 Onderzoeksopdracht

1.1.3.1 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en

³ AGIV 2016c

eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud in situ, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving.

1.1.4 Aanleiding

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer een nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen waaronder de aanleg van wooneenheden met een groenzone en ondergrondse parkeer gelegenheid die qua omvang een directe bedreiging betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Poperinge Rekhoof* bedraagt ca. 914 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, maar ligt wel in de archeologische zone "*Historische stadskern van Poperinge*". Het komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).⁴

Daarnaast werden er voor het plangebied en de directe omgeving enkele waarden voor 'beschermde onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal (zie).

Tabel 1: beschermd onroerend erfgoed in het plangebied en directe omgeving

INVENTARISNUMMER	OMSCHRIJVING
14429	IEPERSTRAAT 43; HOEKHUIS VAN DE IEPERSTRAAT EN REKHOF; VOORMALIGE HERBERG "A LA VILEE D'ANVERS"; OPKLIMMEND TOT 1749
14431	IEPERSTRAAT 45; NEOCLASSICISTISCHE WONING; 2 ^{DE} HELFT 19 ^{DE} EEUW
14437	PROFESSOR DEWULFSTRAAT 9; HERENHUIS OPKLIMMEND TOT EIND 18 ^{DE} -BEGIN 19 ^{DE} EEUW

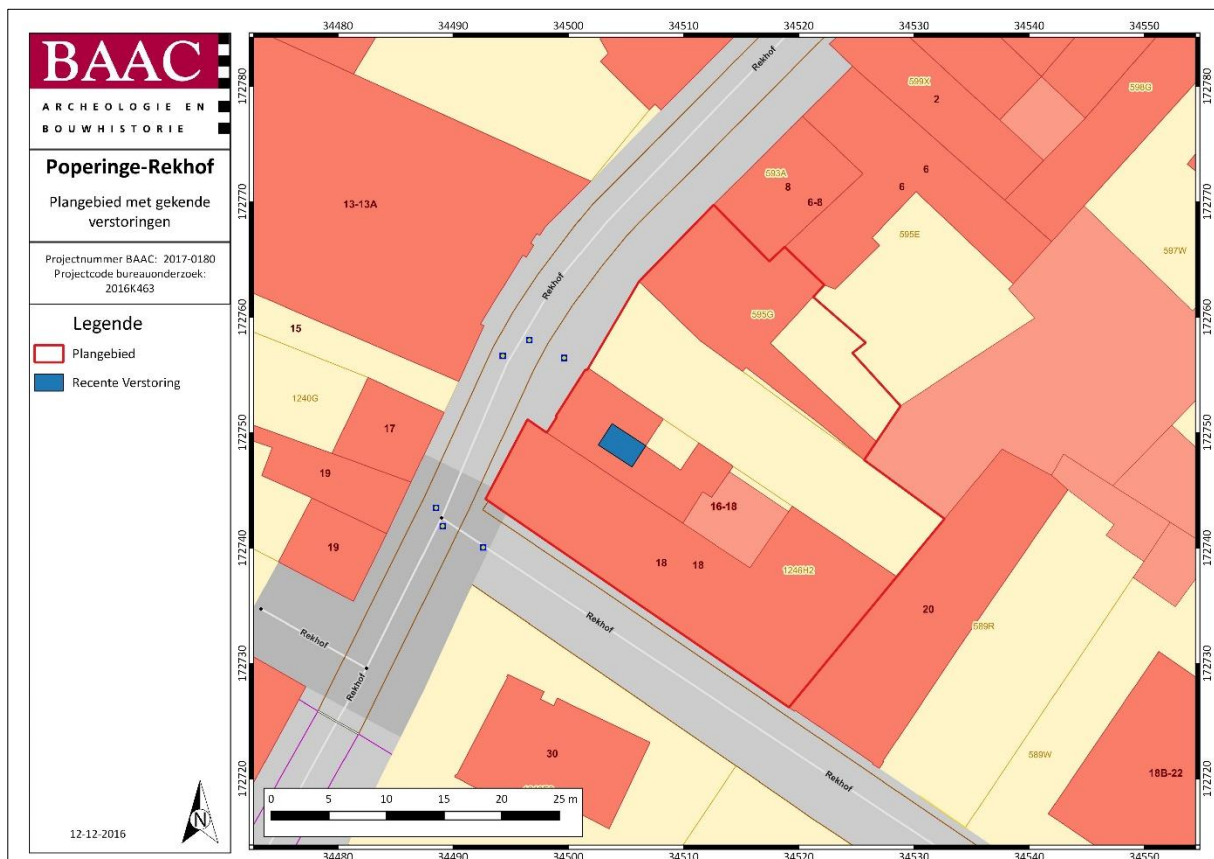
Omdat de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft binnen een archeologische zone valt, 300 m² of meer bedraagt en de ingreep minstens 100 m²

⁴ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2016

bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze bekrachtigde archeologienota wordt bij de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag gevoegd.

1.1.5 Gekende verstoringen

Tijdens een plaatsbezoek aan het plangebied op 02-12-2016 werden de verschillende percelen samen met de opdrachtgever en de huidige eigenaars onderzocht op gekende verstorende elementen. Hieruit bleek dat er enkel onder de woning op perceel 579X een kelder aanwezig is. Deze kelder van ca. 1,70 m diep meet 3,50 m bij 2,20 m en bevindt zich centraal onder de woning. De kelder werd zeer waarschijnlijk samen met de huidige woning opgetrokken in 1925. De bouw van het huis kon worden afgelezen aan de datumsteen op de gevel. Andere verstoringen werden tijdens het plaatsbezoek niet aangetroffen en/of waren niet kenbaar bij de eigenaars of de opdrachtgever.

Figuur 4: GRB met aanduiding van het plangebied en de gekende verstoringen.⁵

⁵ AGIV 2016g

Figuur 5: Foto genomen in de kelder onder perceel 579X tijdens het plaatsbezoek op 02-12-2016.

1.1.6 Geplande bodemingrepen

Opdrachtgever plant op het terrein de bouw van 19 appartementen en 1 handelsruimte met een ondergrondse parkeergarage onder de gehele oppervlakte van het plangebied. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

Figuur 6: presentatiebeeld vanuit het zuidwesten op het geplande bouwvolume.⁶

Vanwege het feit dat er nog gebouwen op het terrein staan die moeten worden gesloopt en waarvan de sloopvergunning onderdeel uitmaakt van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, namelijk na de sloop van de gebouwen, uitgevoerd dient te worden.

⁶ Plan aangebracht door de bouwheer M.B.V. Ontwikkeling en opgemaakt door Adins-Van Looveren architecten bvba

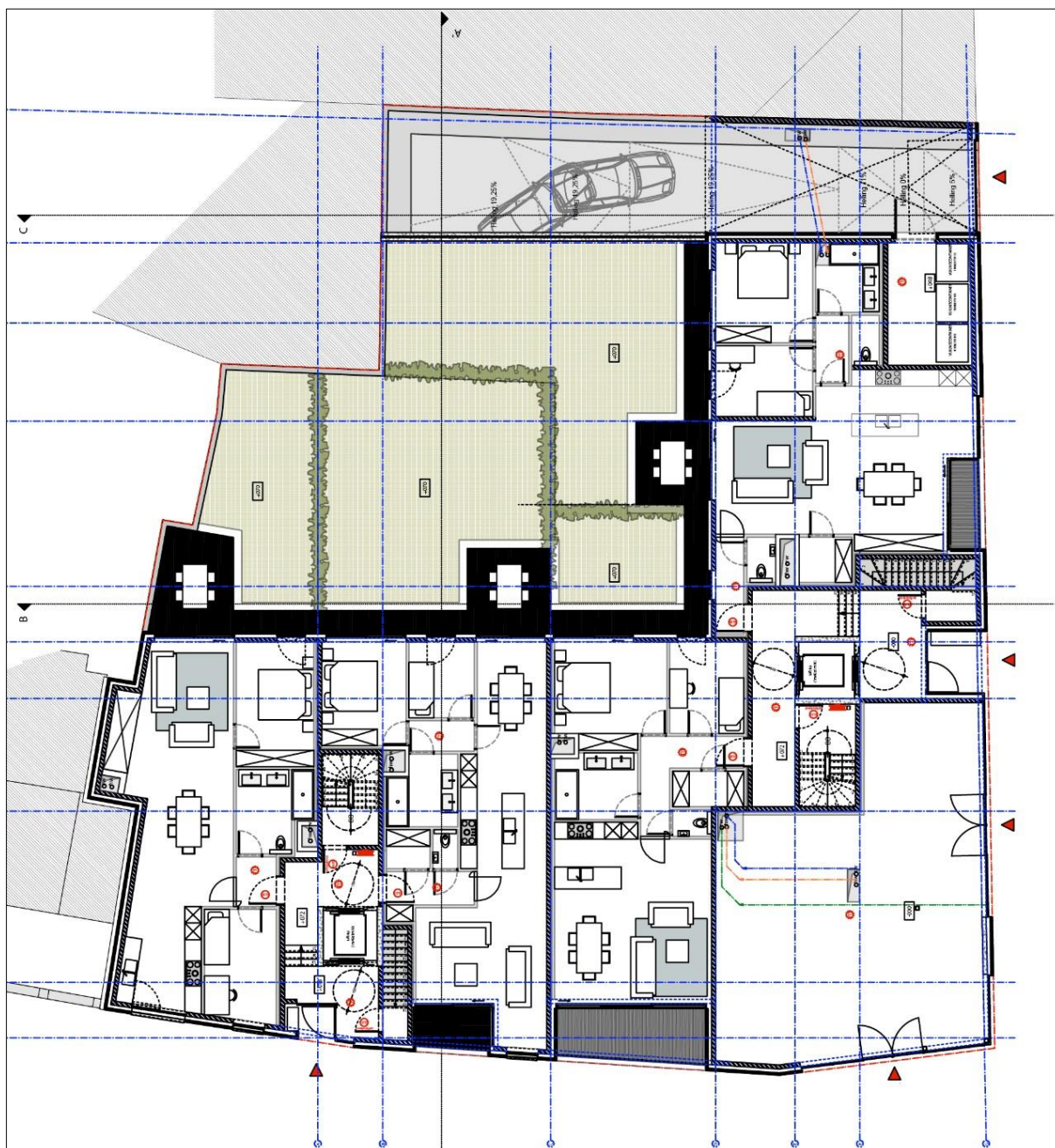

Figuur 7: Inplantingsplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood gearceerd) op het GRB.⁷

Reden van de ingreep:

Binnen het onderzoeksgebied plant de opdrachtgever de bouw van een complex met 19 appartementen en een handelsruimte. Hiervoor dient voorafgaand de huidige bebouwing binnen het plangebied gesloopt te worden. Het complex zal volledig onderkelderd worden met een ondergrondse parkeergarage, waarin ook een fietsenberging, een buffertank en een regentank verwerkt zijn. De buffertank en regenwaterput bevinden zich onder de uitrit in het oostelijke deel van de parkeerkelder. De oppervlakte van deze parkeergarage bedekt het volledige onderzoeksgebied en bedraagt ca. 914m². Op basis van de bouwplannen dient voor deze parkeergarage een werkput te worden uitgegraven met een minimale diepte van 3,46 m en een maximale diepte van 4,18 m onder het huidige maaiveld. Op de gelijkvloerse verdieping zullen een handelsruimte en vier appartementen gerealiseerd worden. Daarbovenop komen nog drie verdiepingen die zijn opgedeeld in 15 appartementen. In de noordoostelijke hoek van het onderzoeksgebied zal op het gelijkvloers een tuin worden aangelegd.

⁷ Plan aangebracht door de bouwheer M.B.V. Ontwikkeling en opgemaakt door Adins-Van Looveren architecten bvba; AGIV, 2016

Figuur 8: Bouwplan van de geplande gelijkvloersverdieping met handelsruimte en appartementen (weergave in hogere resolutie in bijlage).⁸

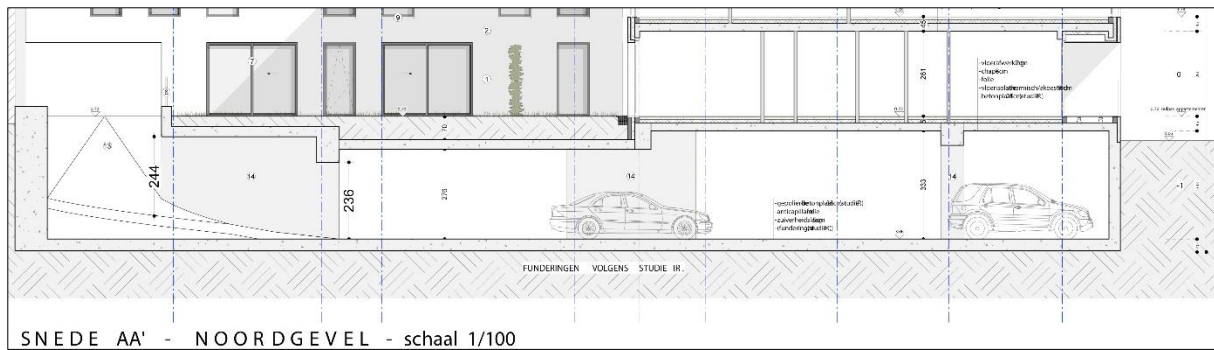
⁸ Plan aangebracht door de bouwheer M.B.V. Ontwikkeling en opgemaakt door Adins-Van Looveren architecten bvba

BAAC Vlaanderen Rapport 377

¹⁰ Plan aangebracht door de bouwheer M.B.V. Ontwikkeling en opgemaakt door Adins-Van Looveren architecten bvba

Figuur 11: Detail (enkel de kelderverdieping en het gelijkvloers) van de noordelijke doorsnede van het geplande complex (weergave in hogere resolutie in bijlage).¹¹

1.1.7 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat de terreinen momenteel nog bebouwd zijn en dus ontoegankelijk zijn, gaat het hier om een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit betekent dat het vooronderzoek, indien uit het bureauonderzoek blijkt dat dit nodig is, pas op een later tijdstip, na het de sloop van de bebouwing kan worden uitgevoerd.

Bij het slopen van de bestaande bouwvolumes moet rekening gehouden worden dat de ondergrond en de daarin bewaarde archeologische waarden zo min mogelijk worden verstoord. Bij het slopen mag daarom enkel bovengronds gesloopt worden. Bestaande funderingen, kelders en andere ondergrondse bouwvolumes dienen te worden gevrijwaard van sloop totdat het archeologische (voor)onderzoek is afgerond.

¹¹ Plan aangebracht door de bouwheer M.B.V. Ontwikkeling en opgemaakt door Adins-Van Looveren architecten bvba

1.2 Assessment Bureauonderzoek

1.2.1 Bureauonderzoek: algemene doelstellingen

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

Het bureauonderzoek heeft – gezien een eerste studie van de cartografische bronnen - betrekking tot een terrein met een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden.¹² Het plangebied ligt namelijk binnen de historische stadskern van Poperinge. Dit bureauonderzoek zal zich dan ook voornamelijk focussen op de historische bebouwing en stadsontwikkeling in de omgeving van het plangebied. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante historische kaarten en bronnen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische sites aanwezig binnen het onderzoeksterrein?
- Wat is de aard van deze sites?
- Wat is de bewaringstoestand van deze sites?
- Wat is de waarde van deze sites?
- Wat is de relatie tussen deze sites en het landschap?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze sites?

1.2.3 Heuristiek bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie, is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij worden de gekende archeologische, historische en geologische/geografische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd. Aansluitend wordt een uitgebreide cartografische analyse van de onderzoekslocatie uitgevoerd. Volgende kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart

¹² Zie paragraaf 1.3.4

- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart
- Bodemgebruikskaart
- Potentiële-bodemerosiekaart

Hierbij moet worden opgemerkt dat de bodemgebruikskaart feitelijk niet geschikt is voor bestudering op perceelsniveau. In de begeleidende tekst op de website van AGIV staat het volgende: *‘De informatie die door deze datasets gegeven wordt is kleinschalig. Dit heeft een belangrijke implicatie. De informatie die men haalt uit een groter gebied zoals bijvoorbeeld een provincie of het volledige Vlaamse gewest zal nauwkeuriger zijn dan de informatie die men tracht te halen uit bijvoorbeeld een bepaalde buurt. Dit wordt duidelijk wanneer ingezoomd wordt in het digitale bestand. Naarmate de kaart steeds meer vergroot wordt zal op een bepaald moment de samenhang tussen de verschillende bodemgebruikstypes verdwijnen. Het is dan ook sterk aan te raden deze kaart niet te gebruiken voor lokale studies. De informatie die hieruit gehaald wordt, is onzeker.’*¹³ De kaart werd toegevoegd omdat ze vereist wordt in de Code van Goede Praktijk, maar moet met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

Historische en archeologische bronnen:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen/Popp-kaart
- Vandermaelen-kaart

De CAI-kaart wordt weergegeven met het grootschalig referentiebestand als onderkaart. De onmiddellijke omgeving rondom wordt op de Ferraris-, Atlas der Buurtwegen, Popp- en Vandermaelenkaart besproken. De beschrijving gebeurde onder meer op basis van de legende uit *België in kaart*. Indien er een bijzondere locatie op te merken is, wordt deze, indien mogelijk, vernoemd bij naam en uitgebreider beschreven. De historische en archeologische kaarten worden gebruikt om een historisch-archeologische interpretatie van de locatie te bekomen.

Voor extra documentatie en informatie betreffende het plangebied en omgeving werd contact opgenomen met dhr. Jan Decorte van de intergemeentelijke archeologische dienst Archeo7.

¹³ AGIV 2016b; https://download.agiv.be/Producten/Detail?id=12&title=Bodembedekkingsbestand_opname_2001

1.3 Assessment bureauonderzoek

1.3.1 Onderzoeksmethode en -technieken

VONDSTEN, STALEN, CONSERVATIE EN SPOREN

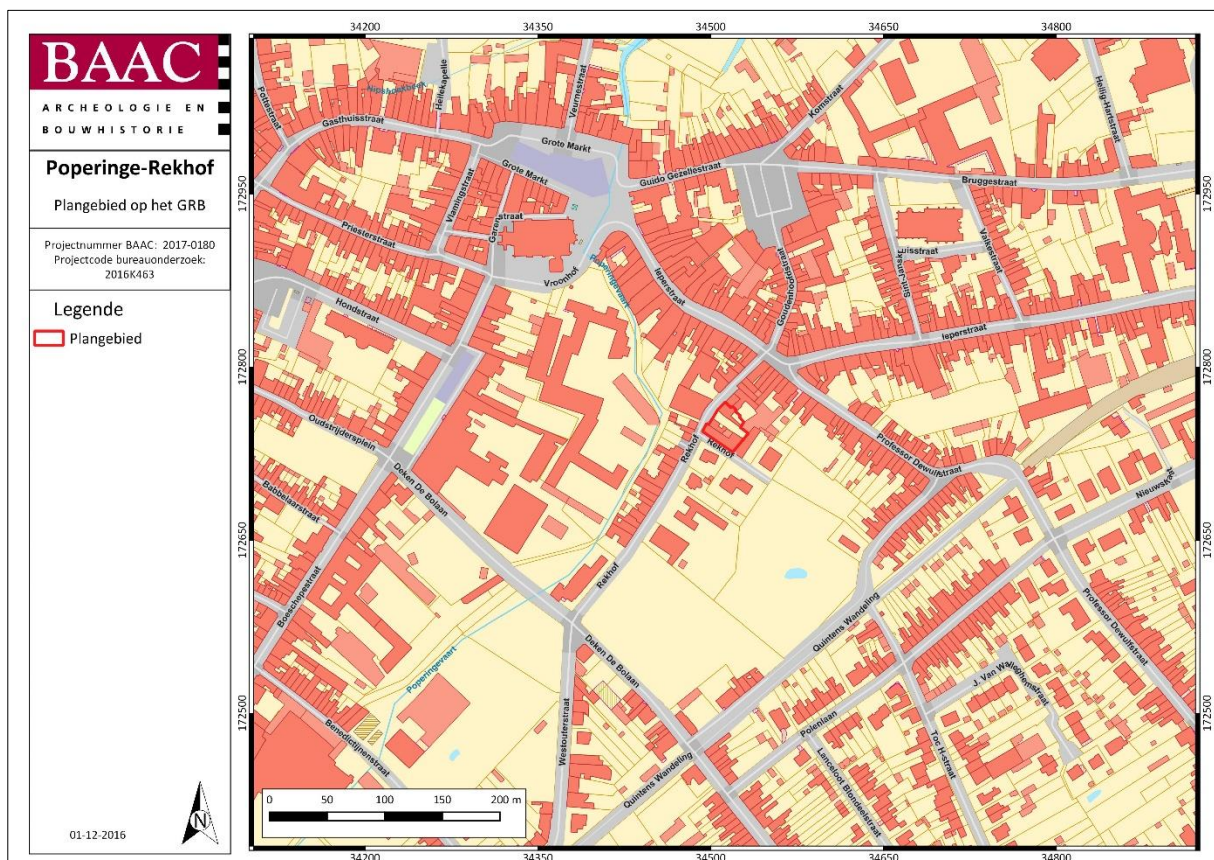
n.v.t.

1.3.2 Assessment onderzoeksterrein

1.3.2.1 Geografische, geofysische en bodemkundige situering

Topografische en hydrografische situering

Het plangebied “Poperinge-Rekhof” is gelegen langs het Rekhof net ten zuidoosten van het stadscentrum van Poperinge in de provincie West-Vlaanderen. De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Figuur 13. De straat behoort tot het historische stratenplan van de stad. Ten westen van het Rekhof stroomt de Poperingevaart, eveneens bekend als de Vleterbeek. De kanalisering van deze waterweg in de 14de eeuw speelde een cruciale rol in de economische bloei van de stad tijdens de late middeleeuwen. Poperinge ontwikkelde zich in deze periode tot een belangrijk centrum van de lakennijverheid. De straat zelf is vernoemd naar het verdwenen “rekhof”, een gebouw waar de gewezen lakens werden tentoongesteld. Op de zuidoostelijke straathoek met de Deken De Bolaan ligt de “oude” stedelijke begraafplaats van Poperinge die omstreeks 1784 werd ingericht. In het noorden sluit de straat aan op de Ieperstraat, de oude verbindingsweg tussen Poperinge en Ieper. Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 914 m² en beslaat vier bebouwde percelen met tuinen.

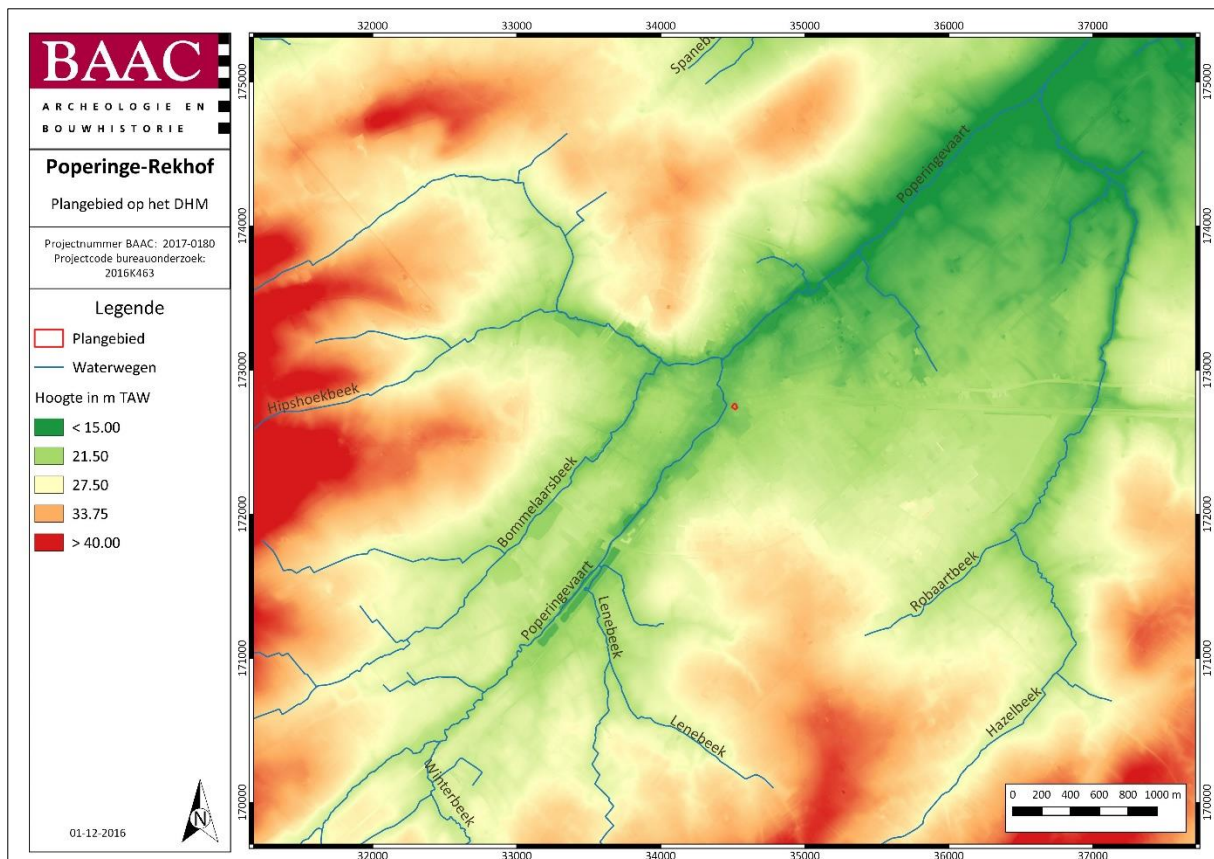

Figuur 12: Situering van het plangebied op de GRB-basiskaart.¹⁴

¹⁴ AGIV 2016g

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 19 en 20 m + TAW. Het is gelegen op de oostelijke flank van de beekvallei van de Poperingevaart. Ter plaatse van het plangebied is de vallei van deze waterloop vrij smal. De Poperingevaart komt net ten noorden van het centrum van Poperinge samen met de meer westelijk gelegen Bommelaarsbeek. Hier wordt de vallei van de Poperingevaart ook iets breder. Beide beken ontspringen op de Katsberg in Frankrijk en monden uit in de IJzer nabij Elzendamme. De Poperingevaart is een vaart die gegraven werd in 1166 in opdracht van graaf Filips van de Elzas en die Poperinge verbindt met de rivier de IJzer. Ze werd gerealiseerd door de Vleterbeek te verbreden en uit te graven. De totale lengte van de vaart bedraagt 14 km. Er is een groot verval terug te vinden doorheen het stroomgebied van de vaart. Aan de bron op de Katsberg bevindt het peil zich op 160 m boven de zeespiegel, aan de monding zijn de aanpalende weilanden slechts op een hoogte tussen 3 en 6 meter boven het TAW gelegen.¹⁵

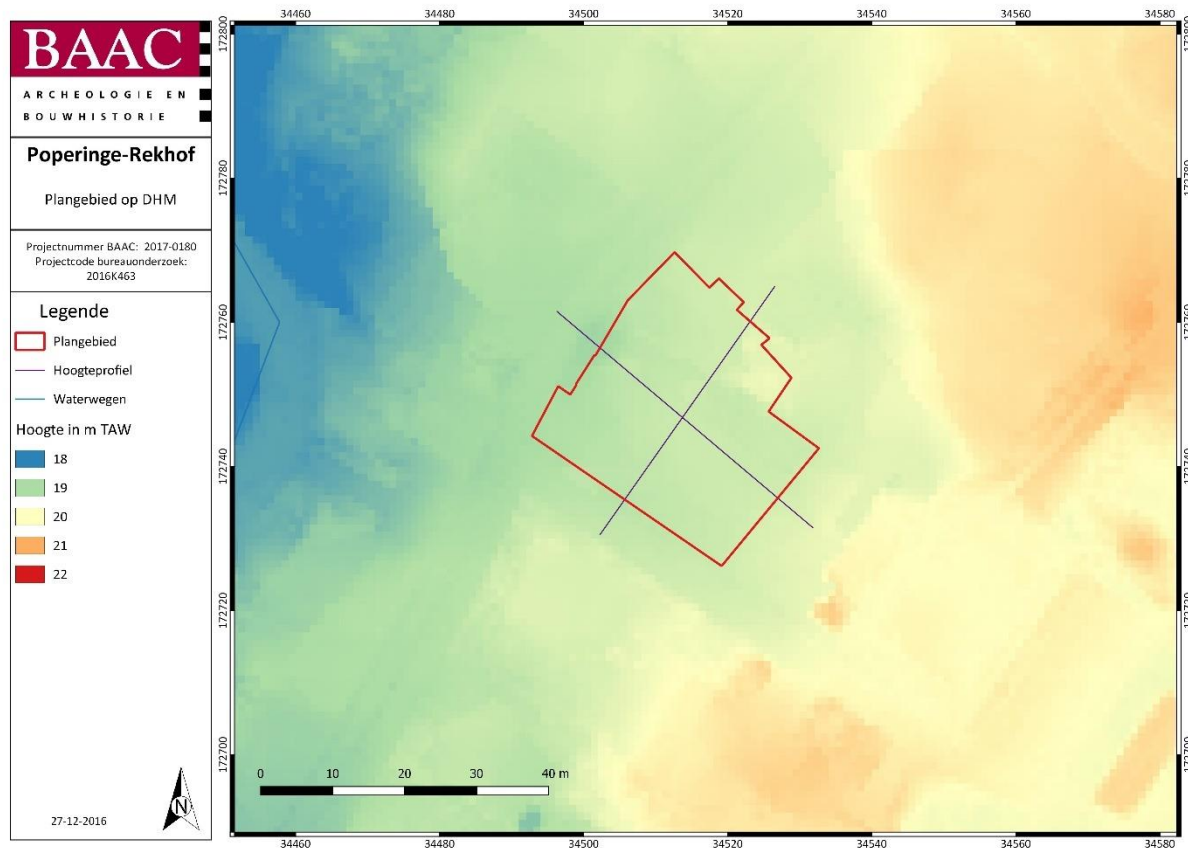
De hoogtes die op Figuur 13 zichtbaar zijn ten westen en zuiden van het plangebied, zijn uitlopers van de West-Vlaamse Heuvelrug. Deze heuvelrug bevindt zich hoofdzakelijk ten zuiden van de stad en onder andere de Katsberg en de Zwarteberg zijn er onderdeel van. Zoals blijkt uit de hoogteprofielen van het plangebied (zie Figuur 15 en Figuur 16), blijft het hoogteverschil binnen het plangebied beperkt tot enkele tientallen centimeters.

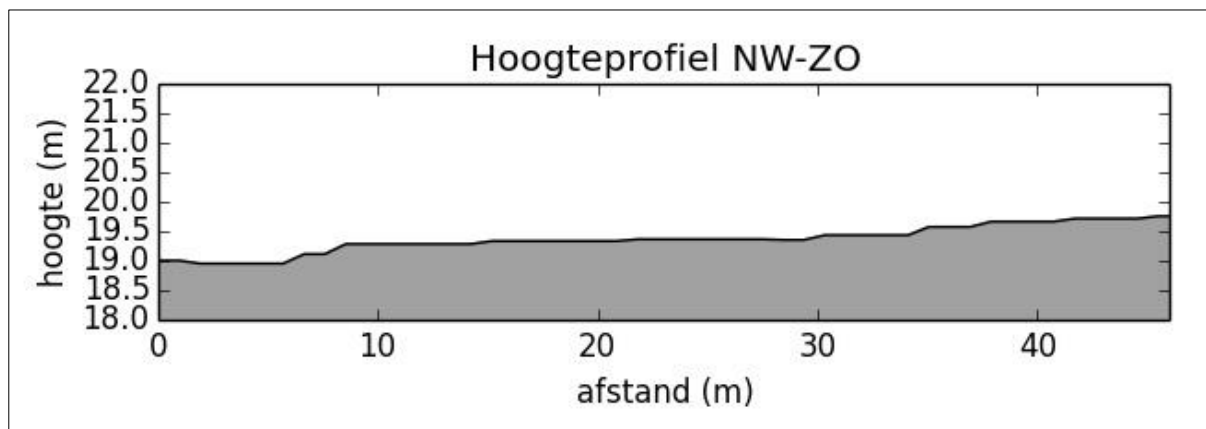
Figuur 13: Situering van het plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM).¹⁶

¹⁵ Hengelbelangen Ijzervallei vzw, 2006, p.1

¹⁶ AGIV 2016d

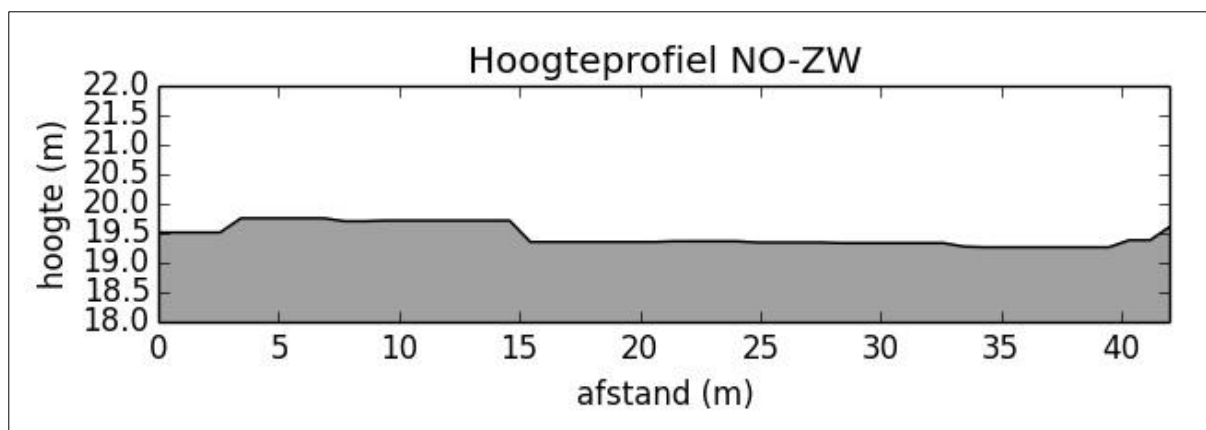
Figuur 14: Situering van het plangebied en de hoogteprofielen op het DHM.¹⁷

Figuur 15: Hoogteverloop terrein NW-ZO.¹⁸

¹⁷ AGIV 2016d

¹⁸ AGIV 2016d

Figuur 16: Hoogteverloop terrein NO-ZW.¹⁹

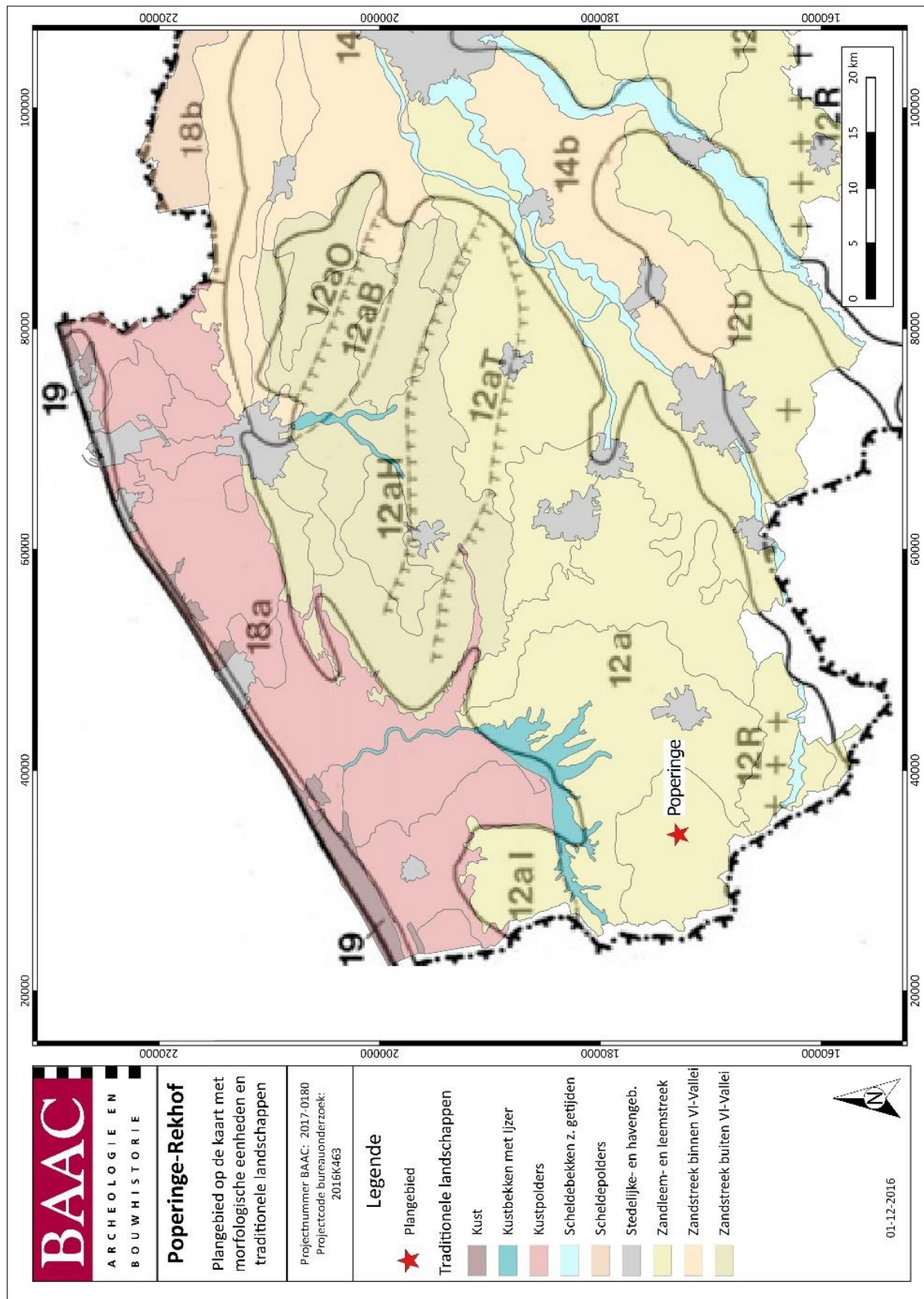
Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein bevindt zich in morfologisch opzicht in het interfluvium tussen de kustvlakte en het Leiedal (morfologische eenheid 12a op Figuur 17). Het betreft het meest westelijke interfluvium van het complex van interfluvia dat zich doorheen Midden-België uitstrekt van de kustvlakte tot aan de Maas. Het is tevens het meest afgevlakte en verlaagde interfluvium. In het zuiden van dit interfluvium, in het Heuvelland ten westen van Ieper, rijst een heuvelrij op van met Diestiaanzand bedekte toppen die doorloopt tot in Frankrijk (morfologische eenheid 12R op Figuur 17). Het gebied rond Poperinge ligt net aan de noordelijke voet van deze Westvlaamse heuvelrij en wordt gekenmerkt door een zacht golvend en open landschap. Door het voorkomen van vele hoppevelden, een historisch gegroeid kenmerk binnen het landschap, wordt dit gebied ook wel het Hoppeland van Poperinge genoemd, dat onderdeel is van de zandleem- en leemstreek (Figuur 17, Traditionele landschappen van Vlaanderen).

De zandleem- en leemstreek werd gevormd aan het begin van het Quartair toen de tertiaire kustvlakte van Midden-België stilaan werd opgeheven. Anderzijds vond ook erosie plaats onder invloed van de rivieren die zich dieper uitsleten in het landschap. Dankzij de aanwezigheid van de ijzerzandsteenbanken uit het Diestiaan konden de Diestiaanheuvels, waartoe ook de Westvlaamse Heuvels behoren, het meeste weerstand bieden aan de fluviatiele erosie, waardoor zij als kammen uit het reliëf bleven steken. De eerste fase van het Quartair, het Pleistoceen (2,58 miljoen tot 11,7 duizend jaar geleden), werd gekenmerkt door een cyclische afkoeling van het klimaat tijdens de IJstijden. Tijdens de winters was de ondergrond bevroren en tijdens de zomers, die kort maar relatief warm waren, ontdooide enkel de bovenste grondlaag. De overwegende noordnoordwest winden brachten leem en zand mee dat opgewaaid werd uit de blootliggende sedimenten die niet door het plantendek werden vastgehouden. Dit materiaal werd weer afgezet zodra de wind haar energie moest verbruiken om over reliëfhindernissen, zoals de Westvlaamse Heuvels, te komen. Zo werd Midden-België bedekt door een zandleem- tot leemmantel, waarbij het iets zwaardere zandleem eerder werd afgezet op de noordoostelijke flanken van deze heuvels en het leem iets verder werd afgezet op de hoger gelegen plateaus van Henegouwen en Haspengouw. Het leem en zandleem in onze streken werd hoofdzakelijk afgezet tijdens de laatste ijstijd, het Weichseliaan.²⁰

¹⁹ AGIV 2016d

²⁰ GOOSENS e.a. 2007, pp.28–29, 35–37

Figuur 17: Plangebied op de kaart met morfologische eenheden van België en de traditionele landschappen.²¹

²¹ ANTROP e.a. 2002; DENIS J. 1992, p.137

Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*²² wordt binnen het onderzoeksgebied het tertiair substraat gevormd door het lid van Aalbeke, dat een onderdeel is van de Formatie Kortrijk (Figuur 18).²³

Het tertiaire substraat van het onderzoeksgebied werd gevormd in het paleogeen tijdens het vroeg en midden leperiaan (56,0 tot 47, 8 miljoen jaar geleden). De formatie kan gevonden worden in het westen en centraal deel van België. Ze komt aan het oppervlak bij Hainaut, het zuidelijke en centrale deel van West-Vlaanderen, het zuiden van Oost-Vlaanderen en het zuidwesten van Brabant, met uitlopers in het Bassin van Namen en ten zuiden van de Samber. De formatie heeft een dikte van 125m in het noordelijke deel van West-Vlaanderen en neemt af in oostelijke en zuidelijke richting.

De Formatie van Kortrijk is hoofdzakelijk opgebouwd uit mariene afzettingen, die voornamelijk bestaat uit kleiige sedimenten. De opbouw van oud naar jong bestaat uit:

- Het Lid van Mont-Héribu: een afwisseling van horizontale gelaagde glauconiethoudende kleiige zanden en compact kleiige silt of siltige klei dat lokaal is gebioturbeerd. De basis van dit lid bestaat uit geoxideerde en verhard kleiig zand, met lenzen van puur zand.
- Het Lid van Saint-Maur: een homogene afzetting van zeer fijne siltige klei , met soms tussenvoegingen van grof siltige klei of kleiige zeer fijne silt.
- Het Lid van Moen: een minder homogene laag afzetting van kleiige grof of medium silt en zandhoudende lagen. Af en toe fossielrijke lagen. De gehele afzetting wordt meer zandig naar het oosten en het zuiden.
- Het Lid van Aalbeke: een homogene mariene afzetting van zeer fijne siltige klei.

Binnen het onderzoeksgebied ligt de top van het tertiair substraat tussen 10 en 15 meter onder het maaiveld.²⁴

Ten noordwesten en zuiden van het plangebied komt eveneens de Formatie van Tielt voor (Figuur 18).²⁵ Deze afzettingen werden eveneens afgezet in het leperiaan, maar zijn iets jonger dan de Formatie van Kortrijk. Het zijn eveneens mariene afzettingen die over het algemeen bestaan uit zeer fijn zand dat naar onder toe overgaat in een zeer fijn zandige grove silt. In de buurt van Poperinge echter wordt de formatie beschreven als overwegend kleihoudend zand, met kleilagen en soms zandsteenbanken. Het is veelal donkergroen of donkergrijs van kleur en is glauconiet- en glimmerhoudend.²⁶

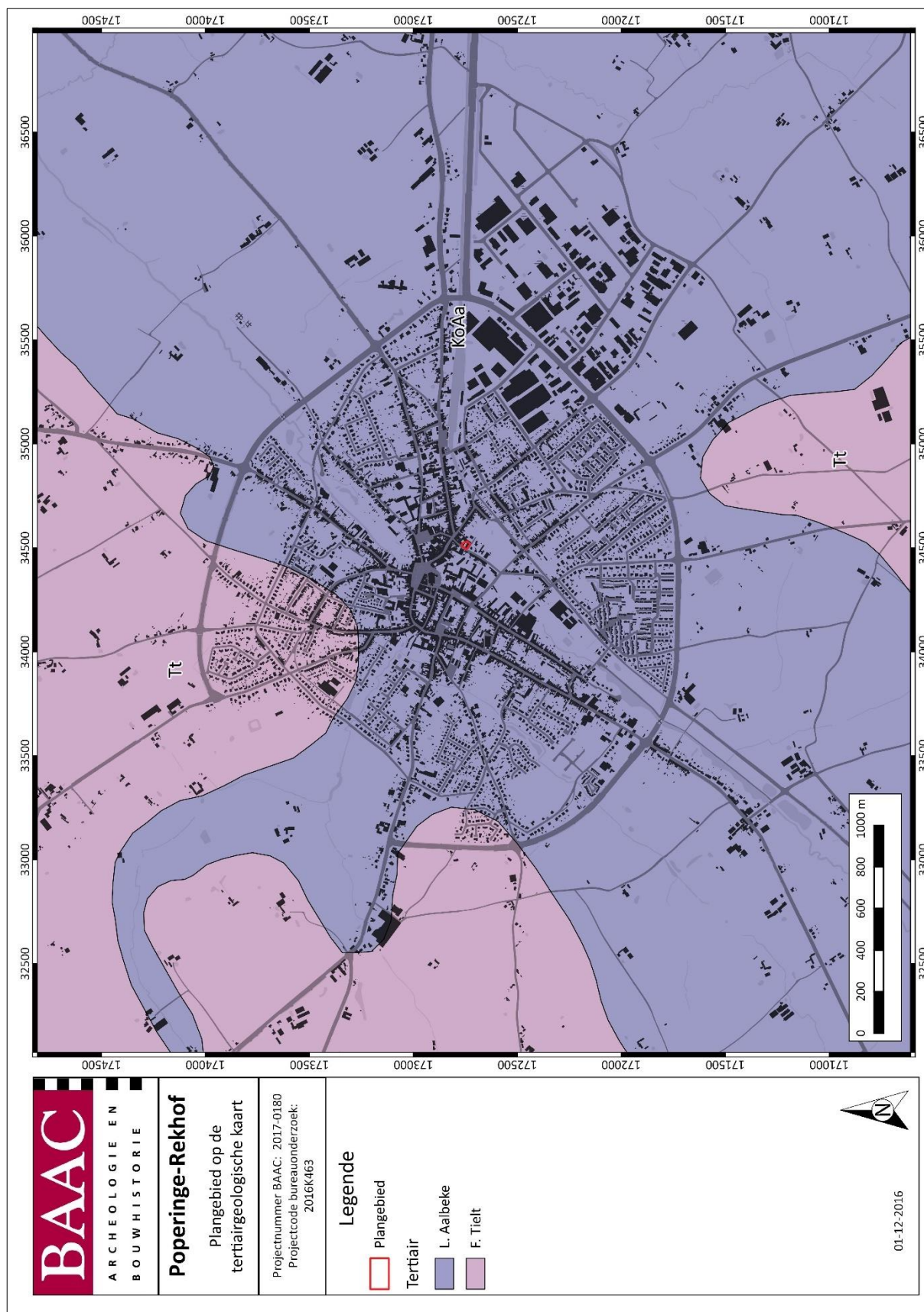
²² DOV VLAANDEREN 2016b

²³ DE GEYTER 2001, pp.31–33

²⁴ DOV VLAANDEREN 2016b

²⁵ DE GEYTER 2001, pp.31–33

²⁶ DE GEYTER 2001, pp.30–31

Figuur 18: Situering van het plangebied op de tertiairgeologische kaart.²⁷

²⁷ DOV VLAANDEREN 2016b

Quartair

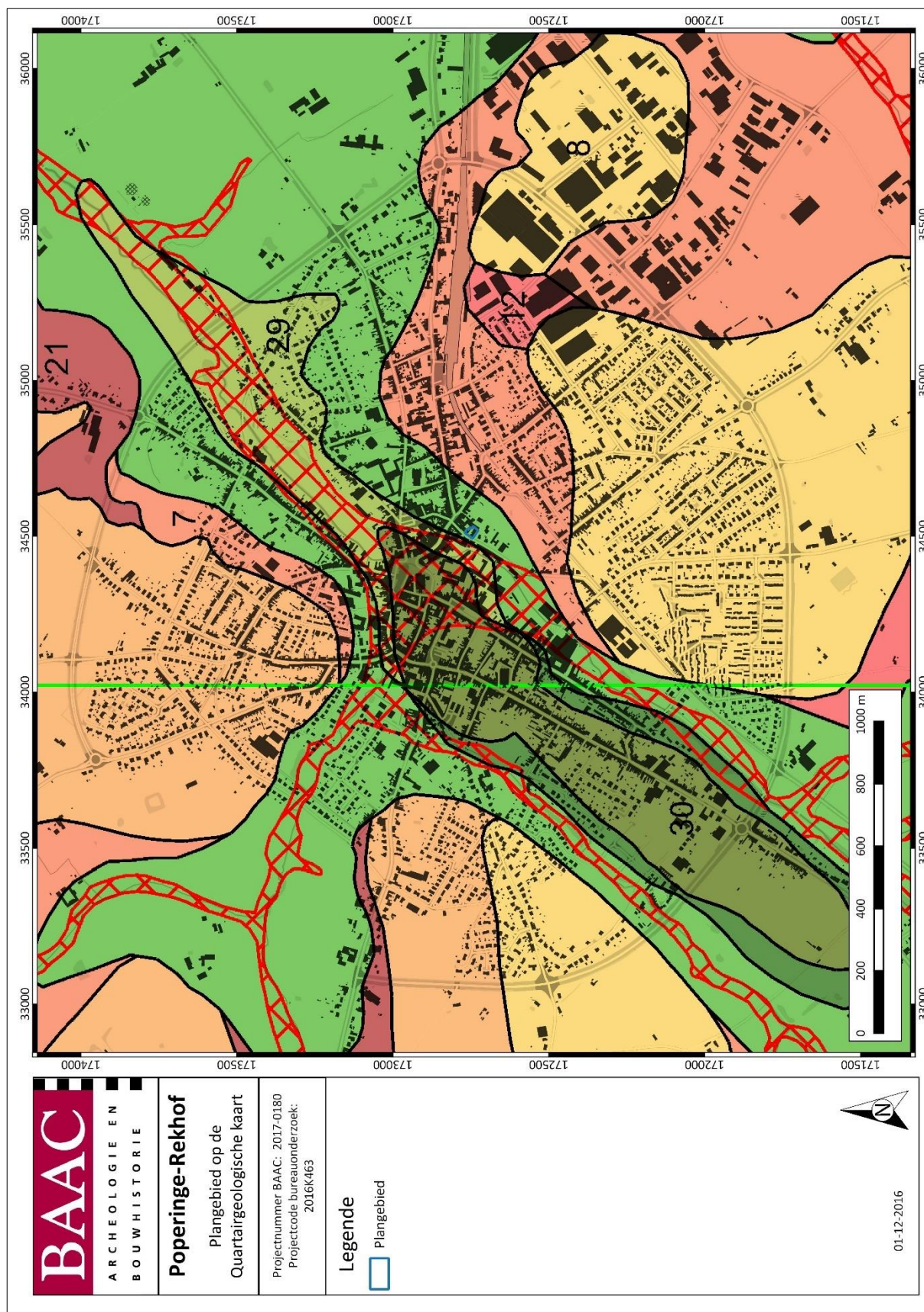
De grootste deel van de quartaire afzettingen in de buurt van het plangebied werden afgezet tijdens het Weichseliaan, de laatste ijstijd. De verschillende sedimenten werden afgezet onder volledig glaciële omstandigheden en daarom wordt deze periode ook wel omschreven als het Pleniglaciaal. De sedimenten kunnen naar afzettingsmilieu in 3 groepen verdeeld worden, namelijk de eolische, de fluviatiele en de hellingssedimenten. De afzetting van deze groepen gebeurde quasi contemporain en heeft een sterk nivellerend effect gehad op het reliëf van het gebied. De grote valleien bevatten zeer dikke pakketten sediment (>20m), terwijl op de vlakke plateaus de dekmantel maar een matige dikte bereikt (+5m). Op de hellingen wordt meestal slechts een dunne laag of helemaal niets aangetroffen (<1m).²⁸

Op de quartairgeologische profieltypekaart (schaal 1:50.000) zie Figuur 19 ligt het plangebied in een zone die als profieltype 25 gekarteerd is. Dit profieltype is fluviatiel van oorsprong.

	<i>Profieltype 25²⁹</i>
25	Het betreft een profielopbouw waarbij een lemig complex (f) bovenop het tertiair substraat (\$) gelegen is. Het lemig complex is fluviatiel van oorsprong en bestaat uit een grijs, grijsbruin of gijsgroen kalkhoudend fijnzandige leem. Er wordt ook wel zware leem teruggevonden en geregeld komen er dunne grijze lemige zandlenzen en zandlagen voor. Lokaal wordt het leem weinig, komen er verspoelde plantenresten en dunne veenlaagjes voor of wordt er zelfs effectief een turflaag aangetroffen. Regelmatig wordt het lemig complex in twee gedeeld door een zandig pakket. Meestal bestaat dit zandpakket uit een grijs fijn zand. De basis van het zandpakket wordt gewoonlijk als een grof kwartszand beschreven en er kan een grindlaag van gerolde silexen aangetroffen worden. Dit grof kwartszand bevat gewoonlijk resten van zoetwaterschelpjes.
f	De dikte van het lemig complex bedraagt gemakkelijk 15m en kan oplopen tot 23m. Op de plaatsen waar het lemige complex rechtstreeks op het Tertiair substraat rust, komt er geregeld een valleibodemgrind voor (RV). Dit is voornamelijk het geval voor de valleien van het IJzerbekken.
\$	Het lemig complex bevat verschillende niveaus met vorstverschijnselen. Bijgevolg werd deze eenheid onder periglaciële omstandigheden afgezet. Het lokaal voorkomen van de Bodem van Poperinge onderaan het lemige facies en de Bodem van Kesselt bovenaan het lemige faciës maakt dat de eenheid waarschijnlijk gedurende het Midden Pleniglaciaal afgezet werd.

²⁸ MATTHIJS 2002, p.23

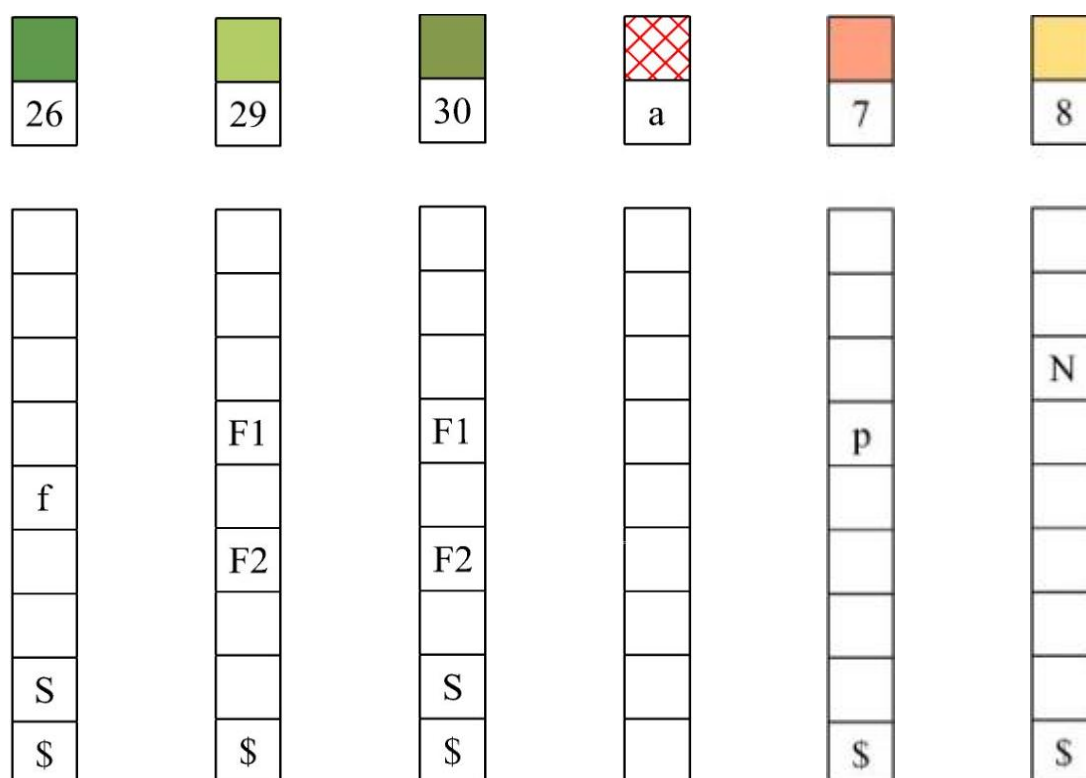
²⁹ MATTHIJS 2002, pp.26–27

Figuur 19: Situaering van het plangebied op de quartaairgeologische kaart.³⁰

³⁰ DOV VLAANDEREN 2016c

In de vallei van de Poperingevaart en de Bommelaarsbeek, ten noorden en westen van het plangebied komen nog andere fluviatiele profieltypes (26, 29 en 30) voor.³¹ Ook hier betreft het afzettingen van een leemig complex (f) of een zandig complex (F1 en F2). In sommige gevallen is er ook nog een afzetting van leem uit het Saaliaan (S), de voorlaatste ijstijd, aanwezig. Profieltype a duidt de zones aan waar enkel Holocene alluvium voorkomt dat pas na de laatste ijstijd werd afgezet in de Holocene rivier- en beekvalleien.³² Ten zuiden, oosten van het plangebied vinden we eolische afzettingen (profieltype 7 en 8) terug die werden afgezet op de hellingen en plateaus tijdens het Weichseliaan. Het betreft hellingssedimenten (p) en een eolisch zandpakket (N) dat bovenop het Tertiaire substraat werd afgezet.³³

Figuur 20: weergave van de verschillende profieltypes van de quartairgeologische kaart die voorkomen in de buurt van het onderzoeksgebied.³⁴

Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen³⁵ is de bodem in het onderzoeksgebied gekarteerd als bebouwde zone. Buiten de stadskern van Poperinge worden voornamelijk matig natte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldc) teruggevonden. In de vallei van de Poperingevaart komen ook gleyige kleibodems voor zonder profiel (Edp en Ehp).

Het onderzoeksgebied is niet gekarteerd op de potentiële bodemerosiekaart Figuur 22. Het enige gekarteerde terrein in de directe omgeving heeft een lage erosiegraad. Volgens de bodemgebruikskaart wordt het onderzoeksgebied gekarteerd als zone met 'andere bebouwing' (zie Figuur 23).

Er is geen geomorfologische kaart beschikbaar voor het onderzoeksgebied.

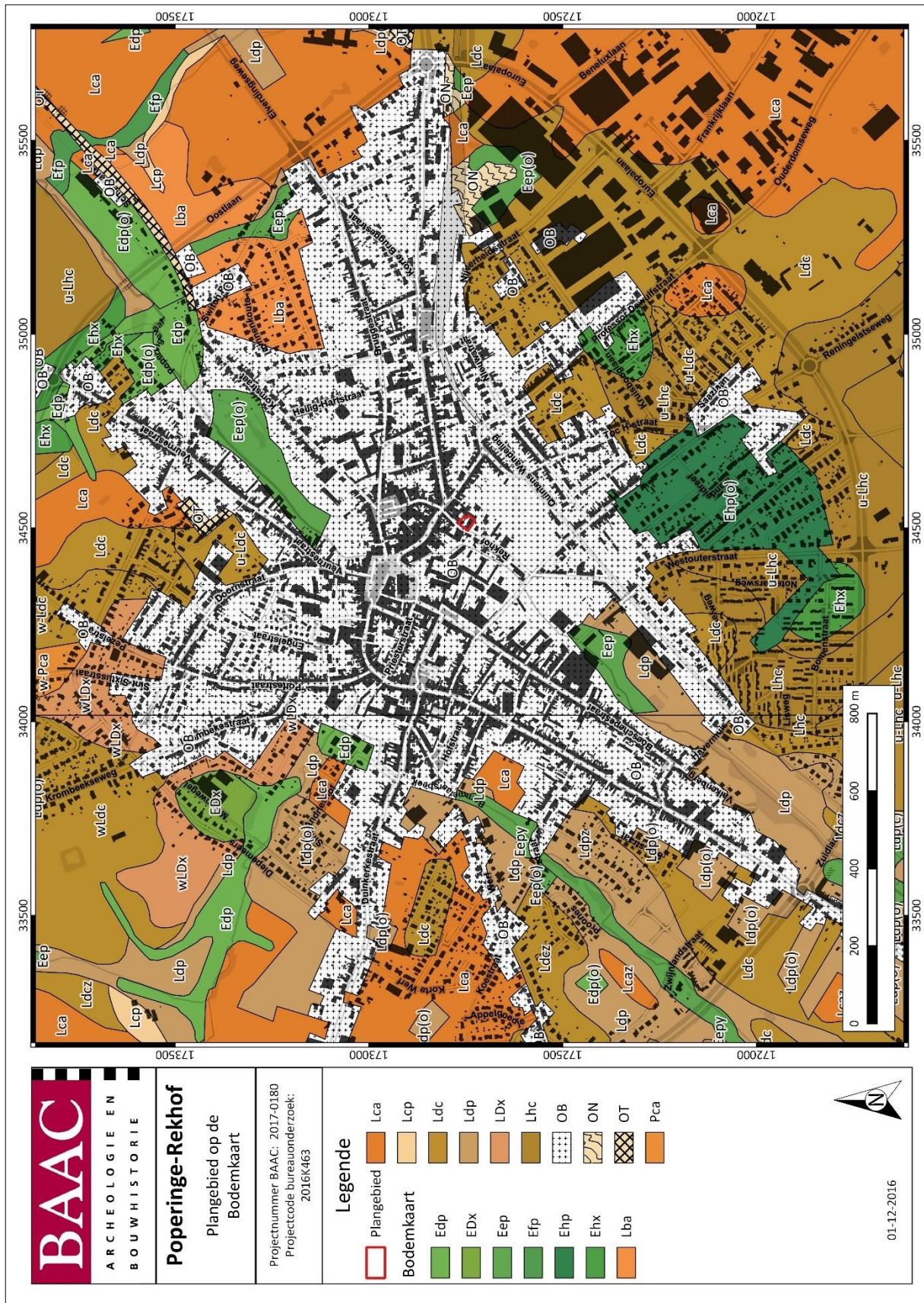
³¹ MATTHIJS 2002, pp.23, 25–28

³² MATTHIJS 2002, pp.21–22

³³ MATTHIJS 2002, pp.23–25

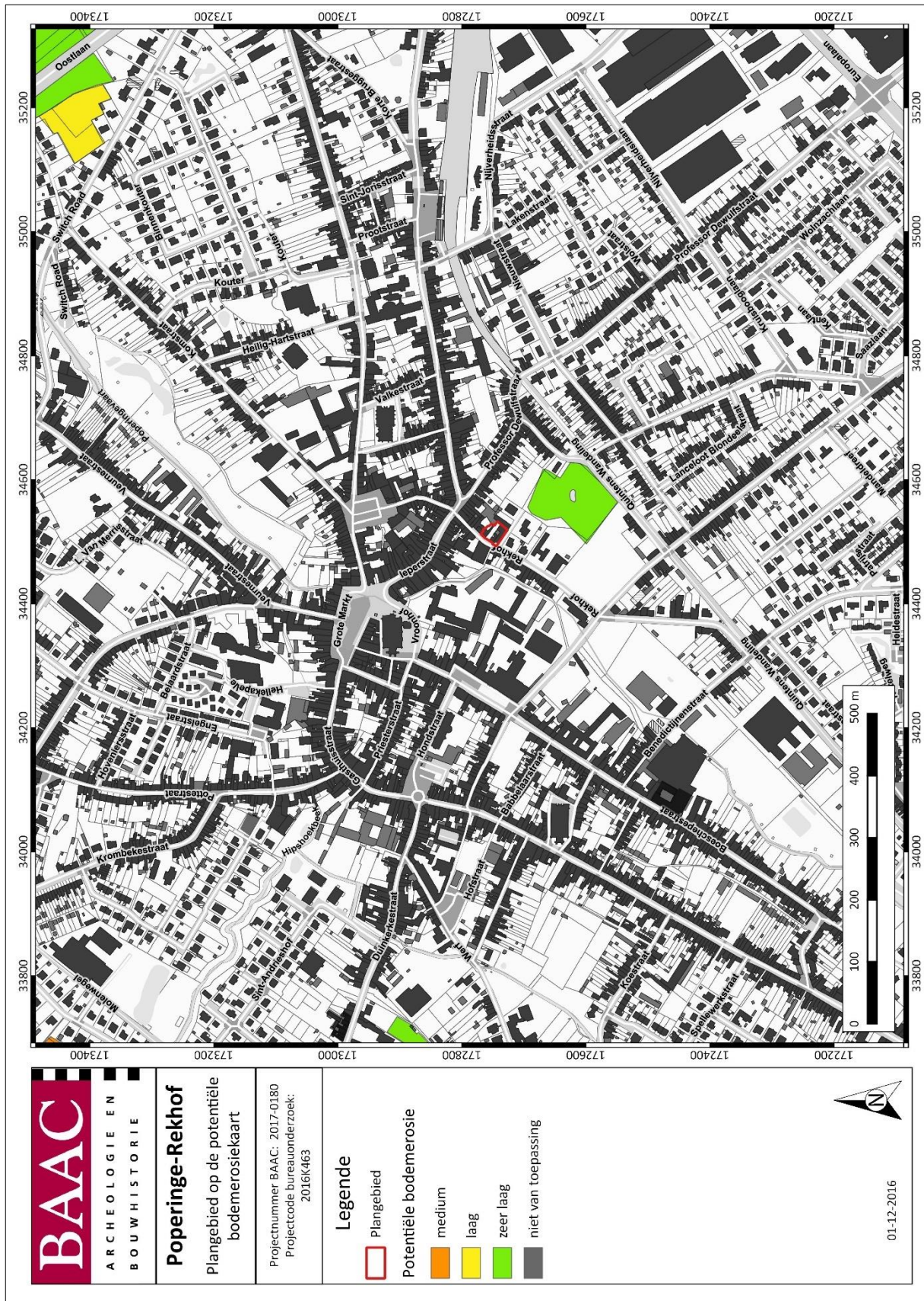
³⁴ DOV VLAANDEREN 2016c

³⁵ DOV VLAANDEREN 2016a

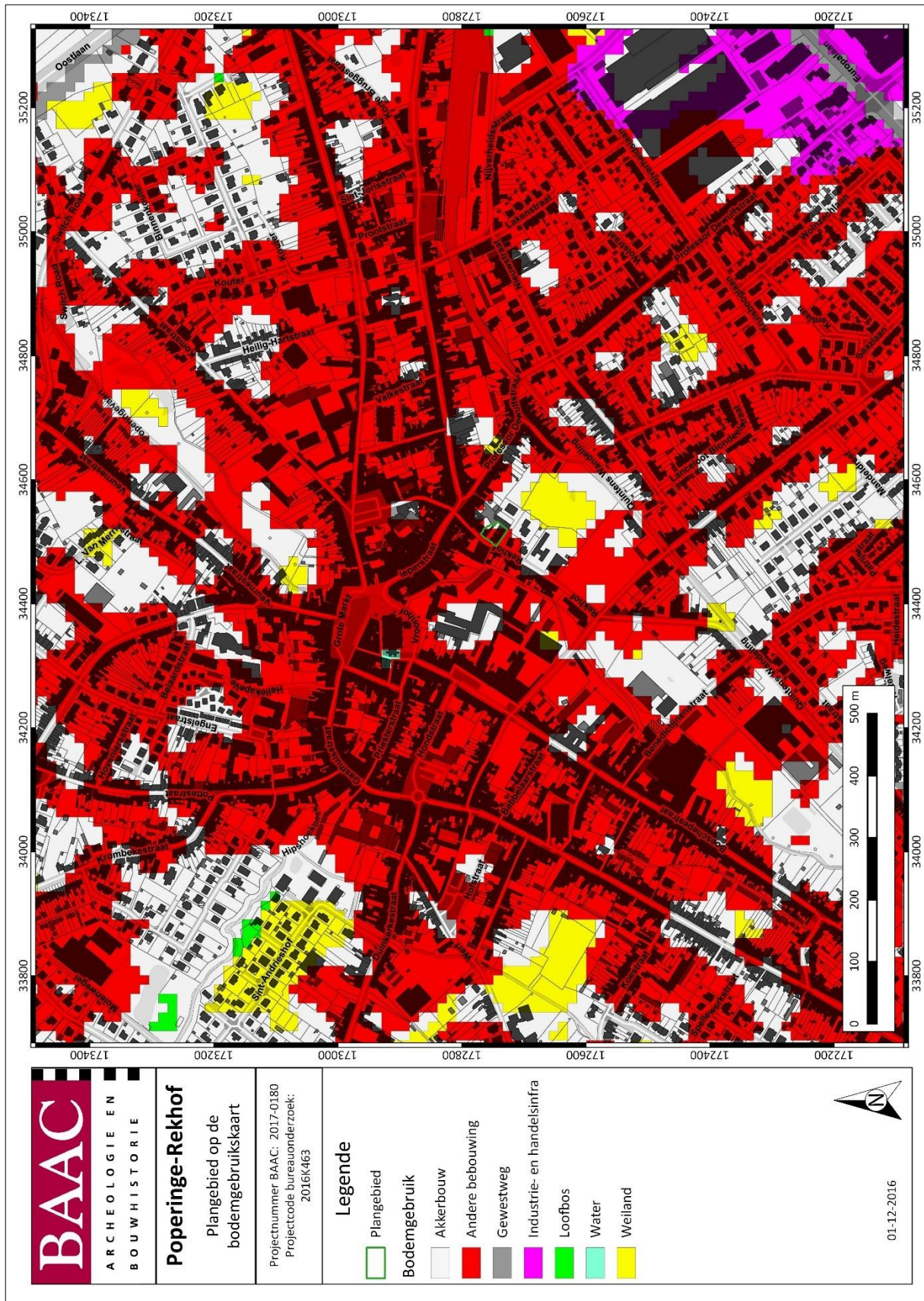
Figuur 21: Situering van het plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen.³⁶

³⁶ DOV VLAANDEREN 2016a

Figuur 22: Situering van het plangebied op de bodemerrosiekaart van Vlaanderen.³⁷

³⁷AGIV 2016e

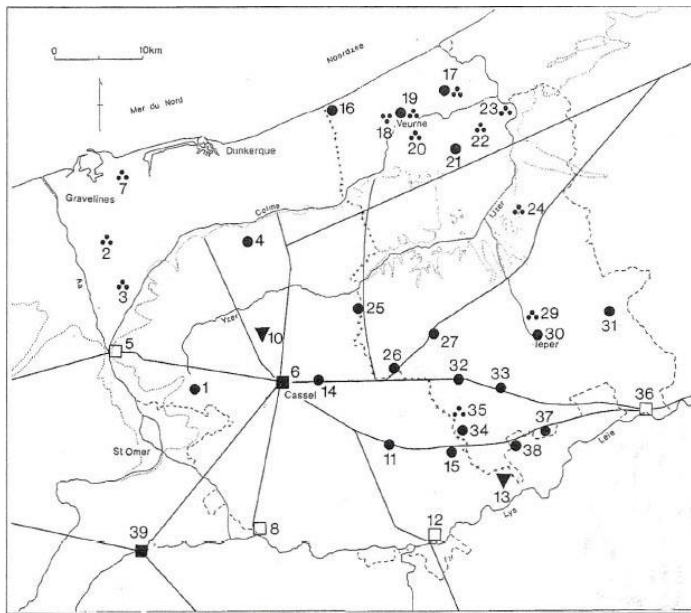

Figuur 23: Situering van het plangebied op de bodemgebruikskaat van Vlaanderen.³⁸

³⁸ AGIV 2016f

1.3.3 Historiek onderzoeksterrein³⁹

De omgeving van Poperinge werd tijdens de 1ste eeuw v.Chr. bewoond door de Menapii, een Keltische stam die in het gebied tussen de rivieren Aa, Leie, Deule en Schelde leefden.⁴⁰ Deze streek veranderde na de verovering door Julius Caesar van naam en werd vanaf circa 15 v.Chr. volgens de Romeinse bestuurlijke indeling *Civitas Menapiorum* genoemd, met Cassel als hoofdstad.⁴¹ De nederzetting Poperinge ontstond aan de kruising van de Romeinse heirbaan en de Vleterbeek, een kleine bijrivier van de IJzer. De huidige Grote Markt van Poperinge ontstond in de onmiddellijke omgeving van de Romeinse weg of het kruispunt met de Vleterbeek.⁴²

1. Buysscheure	2. Bourbourg
3. Capellebrouck	4. Crochte
5. Watten	6. Cassel
7. Loon-Plage	8. Thiennes
9. Bavinchove	10. Ledringhem
11. Flêtre	12. Estaires
13. Nieppe	14. Steenvoorde
15. Bailleul	16. De Panne
17. Wulpen	18. Veurne
19. Wulpen	20. Steenkerke
21. Zoutenaai	22. Pervijze
23. Stuivekenskerke	24. Woumen
25. Roesbrugge/Haringe	26. Watou, Abeele
27. Poperinge	28. Merkem
29. Boezinge	30. Ieper
31. Zonnebeke	32. Reningelst
33. Kemmel	34. Dranouter
35. Loker	36. Wervik
37. Mesen	38. Ploegsteert
39. Théroutanne	

Figuur 24: Romeinse wegennet in de Westhoek in 50 n.Chr.-275 n.Chr.⁴³

De huidige Casselstraat, te Poperinge, is een onderdeel van de voormalige Romeinse heirbaan aangelegd tussen Cassel en Aardenburg. Deze heirbaan liep over Poperinge, Steenvoorde, Elverdinge, Merken en Torhout en was op zijn beurt een afsplitsing van de heirbaan die van Bavay over Cassel naar de Noordzee liep.⁴⁴ (Figuur 28). De heirbaan bestond ter hoogte van Wervik uit een weglichaam met greppels aan weerszijden.⁴⁵ Oorspronkelijk was de weg 10 m breed en oppervlakkig verhard. De weg had in de omgeving van Poperinge vermoedelijk een gelijkaardige opbouw met een verharding van brokken ijzerzandsteen.⁴⁶ Er werden reeds delen van deze weg aangetroffen tussen Abele en het centrum van Poperinge, maar over het verdere verloop van deze weg bestaat nog steeds discussie. Onderzoek uitgevoerd door H. Adriaen in de jaren 1930-1940, veearts en amateurarcheoloog te Poperinge, toonde aan dat de Romeinse Steenstraat, bestaande uit rotsblokken en keien, door de Gasthuisstraat liep, gemiddeld 1 m onder de grond, 5 m breed en 20 cm dik was. De weg liep verder langs de Noordstraat en de Casselstraat.

³⁹ De historiek van Poperinge kwam tot stand in samenwerking met dhr. Jan Decorte van de intergemeentelijke archeologische dienst Archeo7.

⁴⁰ Stad Poperinge 2016k

⁴¹ Stad Poperinge 2016k

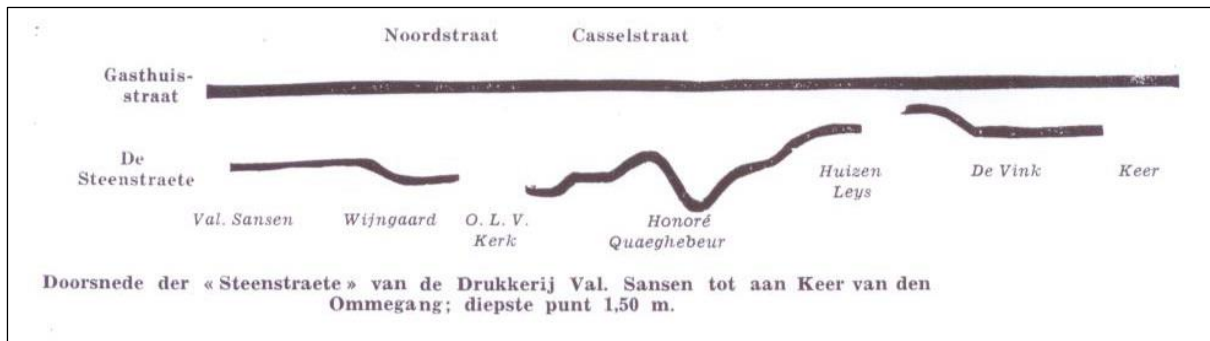
⁴² Stad Poperinge 2016a

⁴³ ROUMÉGOUX & TERMOTE 1993

⁴⁴ THEVELIN 1960, p.20

⁴⁵ ROUMÉGOUX & TERMOTE 1993, p.65

⁴⁶ ROUMÉGOUX & TERMOTE 1993, p.65

Figuur 25: Doorsnede der 'Steenstraete'.⁴⁷

Na de Romeinse periode zou een Frankische familie zich in 431 n.Chr. gevestigd hebben in de buurt van het marktplein van Poperinge. Dit is echter zeer onzeker. Het zou gaan om de familie "Poppe" of "Pupurn", waarvan dan de naam Poperinge zou afgeleid zijn. Een andere mogelijkheid is dat de naam Poperinge een Keltische oorsprong heeft.⁴⁸ Mogelijk lag de Frankische nederzetting in de buurt van het vronnhof in een vierkant tussen de Grote Markt, de Burg, het Bertenplein, de Deken De Bolaan en het Rekhoof.⁴⁹

Chlodion, een Frankische koning, schonk volgens de overlevering het grondgebied Poperinge aan Wallius, de hertog van de Gothen. Eén van zijn nakomelingen, de graaf van Arcques, schonk het omstreeks 666 aan de Sint-Peter-en-Paulus-abdij, later Sint-Omaars-abdij, in Sithiu. Deze kloostergemeenschap had een sterke invloed op de verdere ontwikkeling van Poperinge. Poperinge werd bijvoorbeeld nooit ommuurd, in tegenstelling tot andere steden die afhankelijk waren van de graaf van Vlaanderen.⁵⁰ De eerste vermelding van *Pupurninga villa* dateerde uit de periode tussen 844 en 859 en in 877 werd *Pupurningahem* eveneens vermeld. Oorkonden van de graaf of abt spraken tussen 1107 en 1226 al van *Poperinghem*. Vanaf 1233 werd de naam *Poperinghes* gebruikt.⁵¹ Uit een oorkonde van 1107 blijkt dat graaf Arnulf de *Villa Poperinghem* aan de Sint-Bertijnsabdij schonk. Eigenlijk ging het om een teruggave, zoals de vermelding van Poperinge in een polypticum met beschrijving van de goederen van de abdij, opgesteld tussen 844 en 859, aantoot.⁵² Poperinge behoorde alleszins reeds in de tweede helft van de 9de eeuw toe aan de abdij, de opbrengsten van de villa dienden voor het onderhoud van de monniken.⁵³ Mogelijk werd de nederzetting in 880 en 891 geplunderd door Vikingen, wat echter enkel in 17de-eeuwse bronnen staat vermeld.⁵⁴ In 892 werd Boudewijn II lekenabt, waardoor Poperinge rechtstreeks onder zijn gezag viel. Gerard de Brogne begeleidde de hervormingen onder abt Arnulf I, eveneens graaf van Vlaanderen, en werd nadien abt. Poperinge werd daarop aan hem teruggeschonken.⁵⁵

Volgens de beschrijving van het domein bezat de abdij in Poperinge 2392,59 ha grond, opgesplitst in vruchtbare grond, bossen en woeste gronden. De nederzetting had de indeling van een klassiek domein met een rechtstreeks door de eigenaar uitgebate mansus indominicatus (vronnhof, een grote hoeve met grond) en de terra mansionaria, uitgebaat door lijfeigenen (47 in totaal).⁵⁶

Aangezien Poperinge op ongeveer 40 km afstand van de abdij in Sint-Omaars lag, stelde de abt een proost aan die het plaatselijke bestuur waarnam. De proosdij werd onder andere vermeld in een

⁴⁷ ADRIAEN 1947

⁴⁸ Stad Poperinge 2016a

⁴⁹ Tillie 1987, p.7

⁵⁰ Stad Poperinge 2016b

⁵¹ THEVELIN 1960, p.18

⁵² THEVELIN 1960, pp.21–22

⁵³ THEVELIN 1960, p.24

⁵⁴ THEVELIN 1960, pp.25–26

⁵⁵ THEVELIN 1960, pp.28–29

⁵⁶ THEVELIN 1960, pp.38–46

oorkonde van 1107⁵⁷ en bevond zich tussen de Vleterbeek en het koor van de Sint-Bertinuskerk, op het vroomhof.⁵⁸ Poperinge lag juridisch gezien in de *pagus Isereticus* of IJzergouw en behoorde kerkelijk tot het aartsbisdom Reims en bisdom Terwaan. Pas vanaf 1559 maakte de stad deel uit van het bisdom Ieper.⁵⁹ De graaf van Vlaanderen was de leenheer van de abt, die verantwoordelijk was voor de rechtspraak en een deel van de openbare macht in Poperinge. De graaf behield het recht militaire dienst te eisen van de inwoners.⁶⁰ Tegelijkertijd fungeerde hij ook als beschermheer van de onderdanen van de abdij.⁶¹

In 1147 verleende graaf Diederik van de Elzas aan Poperinge een keure die de reeds bestaande gebruiken omtrent bestuurs- en rechtzaken binnen de stad vastlegde. Een tweede keure dateert uit 1208, de derde uit 1233.⁶² Vermoedelijk kende Poperinge reeds voordien een eigen rechtspraak met schepenen en een voogd.⁶³ De keure van Arcques vertoonde veel gelijkenissen met deze van Poperinge. Inwoners van beide steden mochten genieten van dezelfde keure als de plattelandsbewoners van de kasselrij Veurne.⁶⁴ De eerste keure werd in 1187 door Fillips van de Elzas bevestigd en zelfs uitgebreid met het recht tot het houden van een wekelijkse vrijdagsmarkt en het graven van een vaart die Poperinge zou verbinden met de IJzer.⁶⁵

Het verlenen van een stadskeure aan Poperinge toonde aan dat een deel van de bevolking kon leven van handel en nijverheid, wat steeds meer plattelandsbewoners aantrok. De uitvoer van laken in de tweede helft van de 13de eeuw leidde tot een groeiende nood aan ambachtlieden en bijgevolg een bevolkingstoename.⁶⁶ De bevolking groeide zo sterk aan dat in 1290 toestemming werd gevraagd om twee nieuwe kerken te bouwen, namelijk de Onze-Lieve-Vrouwekerk aan de zuidkant van het centrum langs de heirbaan en de Sint-Janskerk aan het oostelijke uiteinde. De lakenindustrie vormde de basis van de nieuwe welvaart en bevolkingstoename.⁶⁷ Een oorkonde van de abt uit 1269 vermeldde voor het eerst de lakenindustrie van Poperinge en handelde over een speciale markt voor de lakenverkoop en de vertegenwoordiging van de Poperingse handelaars in Brugge en Ieper.⁶⁸ Poperings laken werd verhandeld op de jaarmarkten van Parijs en Champagne. Na 1285 werd Poperinge, naast Diksmuide, genoemd als nieuwe stad binnen de Hanze der XVII steden.⁶⁹

Het plangebied aan het Rekhof heeft een mogelijke link met deze Poperingse lakennijverheid tijdens de middeleeuwen. Het toponiem Rekhof kan namelijk verwijzen naar de plaats of het gebouw waar de lakens tijdens het productieproces werden opgerekt -vandaar Rekhof- op grote houten constructies, zogenaamde ramen.⁷⁰ Dit waren recht op in de grond staande palen waaraan dwarslatten bevestigd waren. De lakens werden door middel van haken vastgemaakt aan het raam en gedurende verschillende dagen opgerekt tot ze de juiste lengte hadden. Dit oprekken diende te gebeuren omdat de weefsels tijdens het verwerkingsproces gekrompen waren. Tijdens het oprekken werd de kwaliteit van het product gecontroleerd en kon het weefsel desgewenst een laatste maal worden bewerkt om aan de kwaliteitseisen te voldoen.⁷¹ Voor de stad Poperinge, die haar rijkdom en macht dankte aan de lakennijverheid, was deze plaats uiteraard van groot belang.

⁵⁷ THEVELIN 1960, pp.73–74

⁵⁸ THEVELIN 1960, p.76

⁵⁹ THEVELIN 1960, p.21

⁶⁰ THEVELIN 1960, pp.68–69

⁶¹ THEVELIN 1960, p.72

⁶² THEVELIN 1960, pp.78–79

⁶³ THEVELIN 1960, p.87

⁶⁴ THEVELIN 1960, p.80

⁶⁵ Stad Poperinge 2016b

⁶⁶ THEVELIN 1960, pp.198–199

⁶⁷ THEVELIN 1960, p.200

⁶⁸ THEVELIN 1960, p.168

⁶⁹ THEVELIN 1960, p.174

⁷⁰ IOE 2016 ID104131

⁷¹ DE WILDE e.a. 1996, pp.21–28

Figuur 26: Voorstelling van het productieproces van de lakens met bovenaan het oprekken van het weefsel.⁷²

De bevolkingstoename lag aan de basis van een grote uitbreiding van het bestaande stadscentrum in de 12de en 13de eeuw. Omwille van de rijkdom verworven door de lakennijverheid kwamen er regelmatig conflicten met de stad Ieper. Deze kenden hun hoogtepunt in de 14de eeuw, toen Lodewijk van Nevers in 1322 aan Ieper het privilege schonk dat er in een straal van drie mijlen rond de stadsmuren geen lakennijverheid mocht plaatsvinden, dit op straf van 50 pond boete en het verbeurd verklaren van de weefgetouwen.⁷³ In 1341 werd Poperinge gedeeltelijk door een brand verwoest bij een inval van een groep Ieperlingen.⁷⁴ De steden Brugge, Gent en Ieper beslisten in 1343 dat in Poperinge bepaalde soorten laken niet meer geproduceerd en verkocht mochten worden.⁷⁵

De kanalisering van de Vleterbeek, later Poperingevaart, moest bijdragen tot een toename van de lakenhandel. Via een rechtstreekse verbinding met de kust via de IJzer kon het laken makkelijker naar

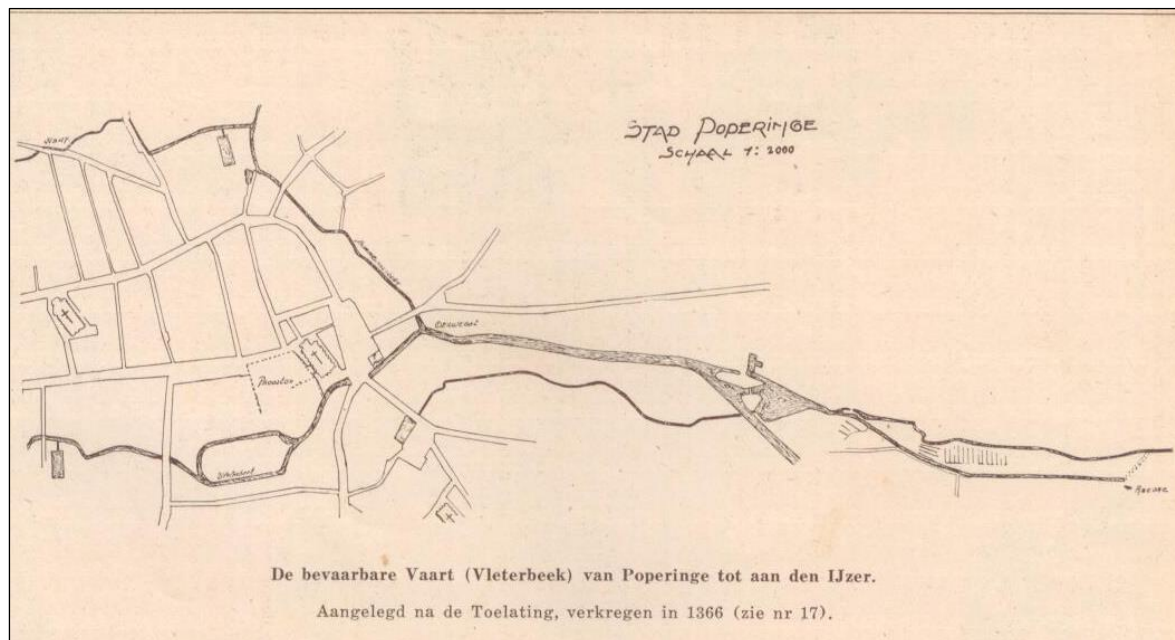
⁷² DE WILDE e.a. 1996, p.28

⁷³ FIERS 1947, p.21

⁷⁴ Stad Poperinge 2016c-d

⁷⁵ Stad Poperinge 2016c

Engeland vervoerd worden en bereikte de Engelse wol sneller het binnenland. De concurrentie met leper maakte een andere uitweg naar zee dan de leperlee noodzakelijk. In een oorkonde van 1187 gaf Filips van de Elzas voor het eerst toelating tot de kanalisering. Deze toelating werd bevestigd door Johanna van Constantinopel in 1223, Gewijde van Dampierre in 1272 en door Lodewijk van Male in 1366, waarna de werkzaamheden in 1367 uiteindelijk van start gingen.⁷⁶

Figuur 27: De bevaarbare Vaart (Vleeterbeek) van Poperinge tot aan de IJzer.⁷⁷

Tijdens de 15de eeuw kende Poperinge een periode van verval. Na het mislukt beleg van Calais in 1436 door Filips de Goede namen de Engelsen wraak op Poperinge door plundering en brandstichting. Het Engelse leger keerde nog een tweede keer terug in 1455.⁷⁸ Hongersnood brak uit en tussen 1478, het jaar waarin de Fransen Poperinge plunderden, en 1490 slonk het bevolkingsaantal door de pest.⁷⁹ Ook de steeds hoger wordende onderhoudskosten van het aangelegde kanaal brachten de stad in de problemen. De lakennijverheid stond sterk onder druk van de Engelse politiek, waardoor noodzakelijk een andere bron van inkomsten gezocht moest worden. Deze werd gevonden in de hopteelt.⁸⁰

Werkloosheid, rampen en oorlogen waren typisch voor de 16de en 17de eeuw. Vooral tussen de jaren 1550-1600 vond er een ware exodus vanuit Poperinge plaats. Het calvinisme vond veel aanhangers in de omgeving. Een brand in 1562 en de hongersnood van 1565-1565 verhoogden de armoede. De Beeldenstorm van 1566 trof ook Poperinge.⁸¹ Een geuzenleger verwoestte de stadskerken in 1568, die korte tijd later hersteld zouden worden. Soldaten van het leger van Alexander Farnese plunderden de stad in 1582 en een jaar later brandde de stad, op de kerken na, volledig af door toedoen van een lepers garnizoen.⁸² Hongersnoden, geweld, het gebrek aan arbeidsplaatsen en de groeiende religieuze onverdraagzaamheid dreef de mensen weg uit de stad. Drie kwart van de ambachtslieden en intellectuelen verruilden Poperinge voor een beter bestaan in Nederland, Engeland en Duitsland.⁸³ De Poperingse lakenproductie was in 1591 bijgevolg volledig verdwenen.⁸⁴

⁷⁶ FIERS 1947, p.19

⁷⁷ FIERS 1947

⁷⁸ FIERS 1947, p.25

⁷⁹ FIERS 1947, p.25

⁸⁰ Stad Poperinge 2016e

⁸¹ FIERS 1947, pp.30-31

⁸² FIERS 1947, p.32

⁸³ Stad Poperinge 2016f

⁸⁴ FIERS 1947, p.32

Voortdurende oorlogen (afwisselend onder Frans of Spaans gezag) in de periode tussen 1621 en 1713, troffen Poperinge en omstreken.⁸⁵ Lodewijk XIV lijfde het Zwijnland in, in 1673 en Poperinge in 1678. Zwijnland was een heerlijkheid die een deel van Proven, Krombeke, Watou, Westvleteren en andere gemeenten besloeg en werd pas in de 17de eeuw door de Sint-Bertinusabdij aangekocht. De Recolletten kregen in 1627 toestemming van de abt om een klooster te bouwen langs de Gasthuisstraat.⁸⁶ Tijdens de 17de eeuw werden de laatste pogingen om de Vleterbeek bevaarbaar te maken gestaakt. De nieuwe steenweg tussen Ieper en Duinkerke had de vaart immers overbodig gemaakt.⁸⁷

Pas in de 18de eeuw, onder het Oostenrijks bewind (vanaf 1713), kreeg de landbouw een stimulans door de invoer van nieuwe bemestingsmethoden en de introductie van de aardappel. Door stadsbranden in 1734, 1740 en 1751 besloot het stadsbestuur daken van stro te verbieden en een tegemoetkoming te voorzien voor wie zijn dak van dakpannen voorzag.⁸⁸

Figuur 28: Slagveld van den Yser, 1915-1924 (Koninklijke Bibliotheek België).

In 1794 werd Poperinge definitief een deel van de Franse Republiek. Verschillende kloosters werden afgeschaft en de stad viel vanaf nu onder Franse bevoegdheid.⁸⁹ In de loop van de 19de eeuw verschenen in Poperinge nieuwe hoeves en industriële gebouwen, alsook een spoorlijn van Kortrijk naar Poperinge. Poperinge was tijdens de Eerste Wereldoorlog één van de weinige steden binnen de Westhoek die niet volledig vernield werden.⁹⁰ Veurne en Poperinge waren daarnaast ook de enige steden in de westhoek die nooit bezet werden.⁹¹ Op bovenstaande Figuur 28 zijn de Britse verdedigingslinies rond Poperinge aangegeven.

1.3.4 Cartografische bronnen

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het

⁸⁵ FIERS 1947, p.33

⁸⁶ Stad Poperinge 2016l

⁸⁷ FIERS 1947, p.21

⁸⁸ Stad Poperinge 2016g

⁸⁹ Stad Poperinge 2016h

⁹⁰ Stad Poperinge 2016h

⁹¹ Stad Poperinge 2016j

moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Van Deventer (1550-1565)

Het oudste besproken kaartbeeld van Poperinge dateert uit 1550 en werd samen met 72 andere kaarten tussen 1550 en 1565 opgesteld door Jacob Van Deventer in opdracht van Keizer Karel V en Filips II.

Figuur 29: : 'Atlas des villes des Pays-Bas : 73 places levées entre 1550 et 1565 sur les ordres de Charles Quint et de Philippe II: 63 Poperinge'.⁹²

Opvallend aan deze kaart is dat de linkerzijde van de stad, waar het plangebied zich bevindt, niet is opgetekend. Het is echter bekend dat er hier wel degelijk bebouwing aanwezig was ten tijde van het opstellen van de kaart. Hoewel er wel enkele hypothesen zijn omtrent het ontbreken van een deel van de stadsplattegrond, is het tot op heden niet geheel duidelijk wat hiervoor de reden is.⁹³ Mogelijk betreft het een schets en is het origineel verloren gegaan. Als je de kaart van Poperinge vergelijkt met andere stadsplannen van Van Deventer valt meteen op dat deze kaart nauwelijks is ingekleurd en

⁹² CARTESIUS 2016

⁹³ Info omtrent deze kaart en de hypothesen over het ontbreken van een gedeelte ervan zijn afkomstig van dhr. Jan Decorte van de intergemeentelijke archeologische dienst Archeo7.

slordig is afgewerkt. Een andere hypothese is dat dit deel van de stad niet werd opgetekend omdat ze onder invloed viel van de Proosdij van Sint-Bertinus en dat deze om bepaalde redenen -die tot op heden niet duidelijk zijn- niet wilde meewerken met Van Deventer. Zo staat ook de Sint-Bertinuskerk, de oudste en belangrijkste kerk van Poperinge, niet afgebeeld op de kaart. Vast staat dat de kaart niet volledig is afgewerkt en er op basis van deze kaart geen conclusies mogen worden getrokken over aanwezigheid of afwezigheid van middeleeuwse bewoning binnen het plangebied.

Ferraris (1771-1778)

Een tweede bron zijn de Ferrariskaarten, een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden, die zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van Joseph de Ferraris, een generaal bij de Oostenrijkse artillerie en veldmaarschalk in de Oostenrijkse Nederlanden. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.⁹⁴

Figuur 30: Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied.⁹⁵

Opvallend is de grote overeenkomst van deze kaart met het huidige stratenplan. Het Rekhof en de Ieperstraat zijn zeer duidelijk afgebeeld. Bij een projectie van het onderzoeksgebied op de Ferrariskaart is duidelijk dat er reeds bebouwing aanwezig was langs het Rekhof binnen de contouren van de onderzoekslocatie. Het achtererf is ingekleurd als weiland (Figuur 31).

Opvallend op deze kaart is de halvemaaanvormige structuur net ten zuiden van het plangebied. Het betreft verschillende woningen met moestuinen die omringd zijn door een halfcirkelvormige weg of gracht. Mogelijk gaat deze structuur terug op een oudere omwalde of omgrachte site, mogelijk een

⁹⁴ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016a

⁹⁵ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016a

motte.⁹⁶ In een krantenartikel van de plaatselijke krant “de Poperingenaar” van 2 mei 1937 (zie Figuur 38 in bijlage) dat handelt over de straatnamen van Poperinge wordt deze locatie aan het Rekhof besproken en wordt eveneens melding gemaakt van een omgrachte hoogte in het landschap met de uitzicht van een motte.⁹⁷ De ligging van de oude Proosdij van Poperinge is tot op heden nog niet gekend, waarschijnlijk is deze gelegen onder het Vroonhof, maar deze locatie aan het Rekhof is eveneens een mogelijkheid. Zoals hierboven reeds aangehaald (zie 1.3.3) verwijst het toponiem “Rekhof” naar de plaats of het gebouw waar de afgewerkte lakens werden opgerekt. Mogelijk komt deze halvemaaanvormige structuur op de Ferrariskaart overeen met deze plaats. Het kan ook zijn dat dit relict teruggaat op een (nog) oudere motte of een grafheuvel.

Figuur 31: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied.⁹⁸

Vandermaelen (1846-1854)

Een volgende bron zijn de Vandermaelenkaarten, die gemaakt zijn door Philippe Vandermaelen. Zijn gedetailleerde (schaal 1:20.000) *Carte topographique de la Belgique* is tussen 1846 en 1854 gemaakt en bestaat uit 250 folio's.⁹⁹

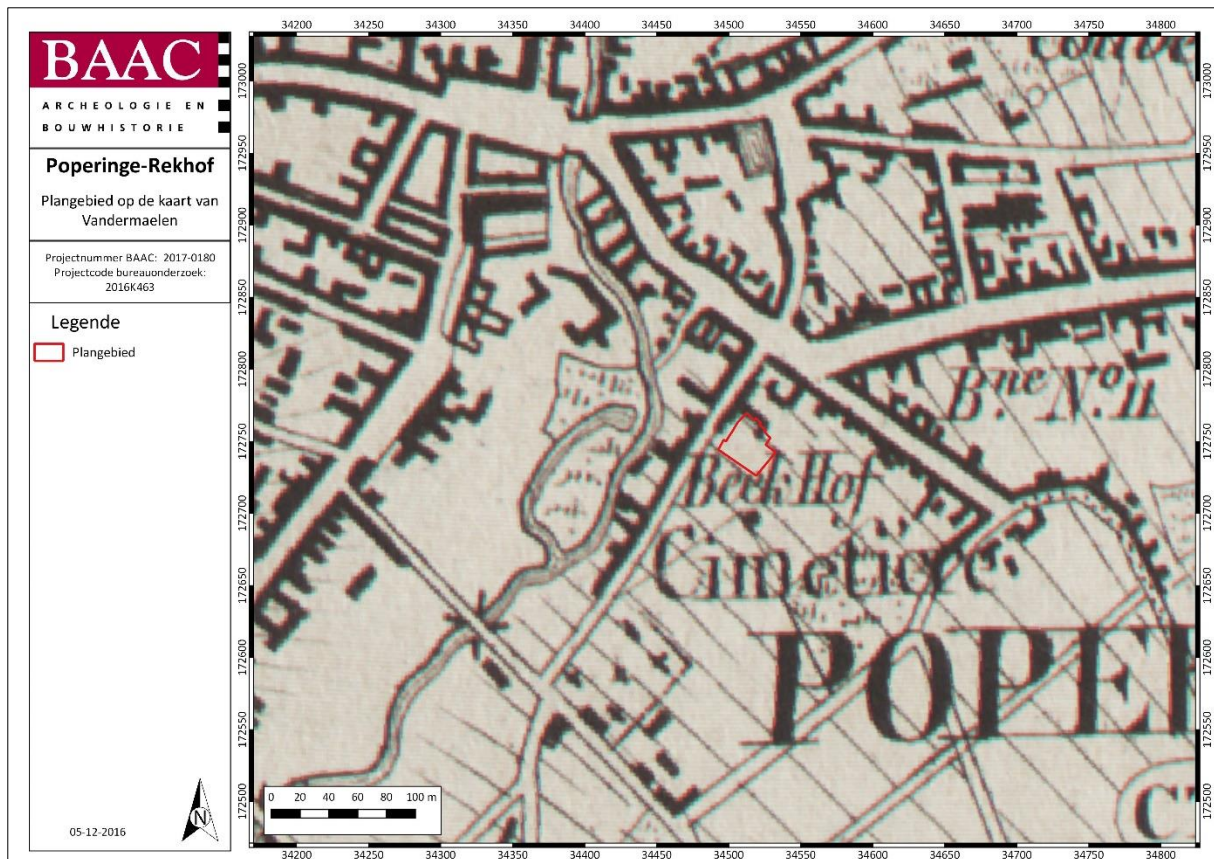
Ter hoogte van het plangebied worden verschillende bouwvolumes afgebeeld langs het Rekhof. Ten zuiden van het plangebied is het kerkhof (Cimetière) weergegeven. Ten westen ligt de Poperingevaart met de zwaaiikom, waar de vroegere haven van Poperinge gesitueerd was. De hoogtelijnen duiden de valleihelling van de beek aan. Het toponiem “Rekhof” is op de kaart omgevormd tot “BeekHof”.

⁹⁶ De interpretatie van de op de Ferrariskaart aanwezige structuur kwam tot stand na overleg met dhr. Jan Decorte van de intergemeentelijke archeologische dienst Archeo7.

⁹⁷ HISTORISCHE KRANTEN 2016; zie Figuur 38 in bijlage

⁹⁸ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016a

⁹⁹ GEOPUNT 2016c

Figuur 32: Vandermaelenkaart met aanduiding van het plangebied.¹⁰⁰

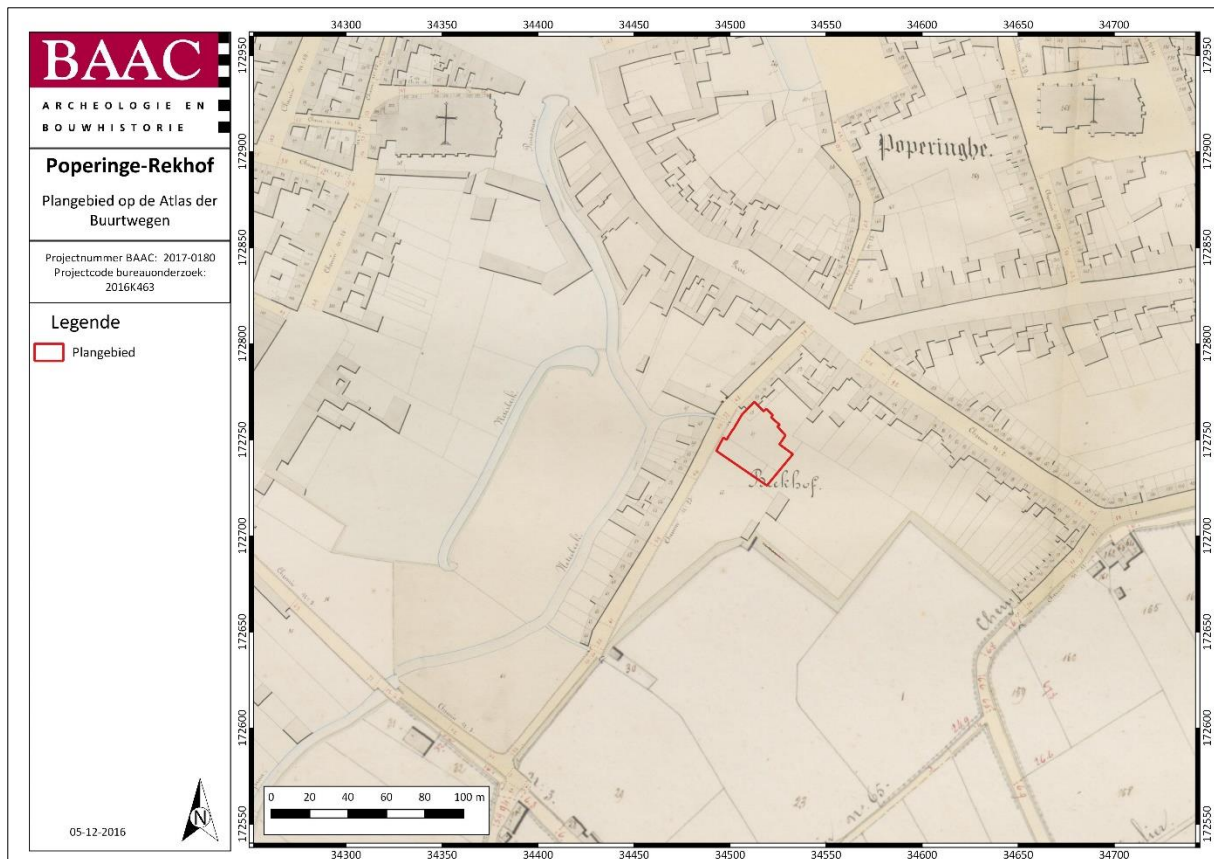
Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

Een andere 19de-eeuwse kadasterkaart is de Atlas der Buurtwegen. Deze atlas werd opgemaakt in opdracht van de wetgever en had als doel om ondubbelzinnig aan te duiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.¹⁰¹

Deze kaart komt grotendeels overeen met deze van Vandermaelen, maar is op perceelsniveau iets meer gedetailleerd. Zo wordt duidelijk dat er enkel in het noorden van het plangebied bebouwing voorkomt. Net ten zuiden, op de locatie waar heden ten dage het kasteeltje van Schabailie gelegen is, wordt eveneens een bebouwing afgebeeld. Aangezien het kasteeltje van Schabailie pas in 1900 werd opgericht, betreft het een voorloper er van.

¹⁰⁰ GEOPUNT 2016b

¹⁰¹ GEOPUNT 2016d

Figuur 33: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied.¹⁰²

Popp (1842-1879)

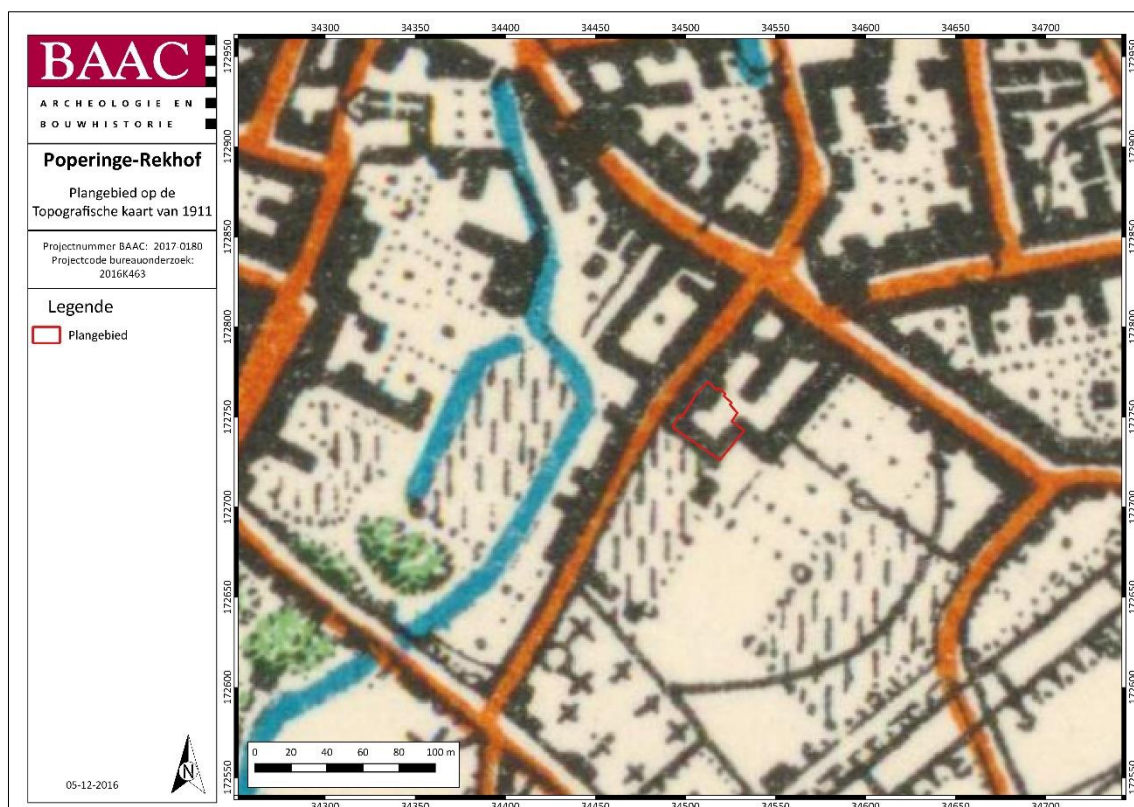
De Poppkaarten zijn het levenswerk van Philippe-Christian Popp (1805-1879). Van 1842 tot aan zijn dood in 1879 werkte hij aan zijn atlas. Ongeveer alle gemeenten van de toenmalige provincies Brabant, Henegouwen, Luik, Oost- en West-Vlaanderen heeft hij getekend en gedrukt.¹⁰³ De situatie op de Poppkaart uit de 2de helft 19de eeuw (1842-1879) toont geen nieuwe ontwikkelingen of elementen voor het onderzoeksgebied. Er wordt een gelijkaardig, minder gedetailleerd kaartbeeld weergegeven. Daarom werd de kaart niet opgenomen en besproken.

Topografische kaarten (1911 en 1961)

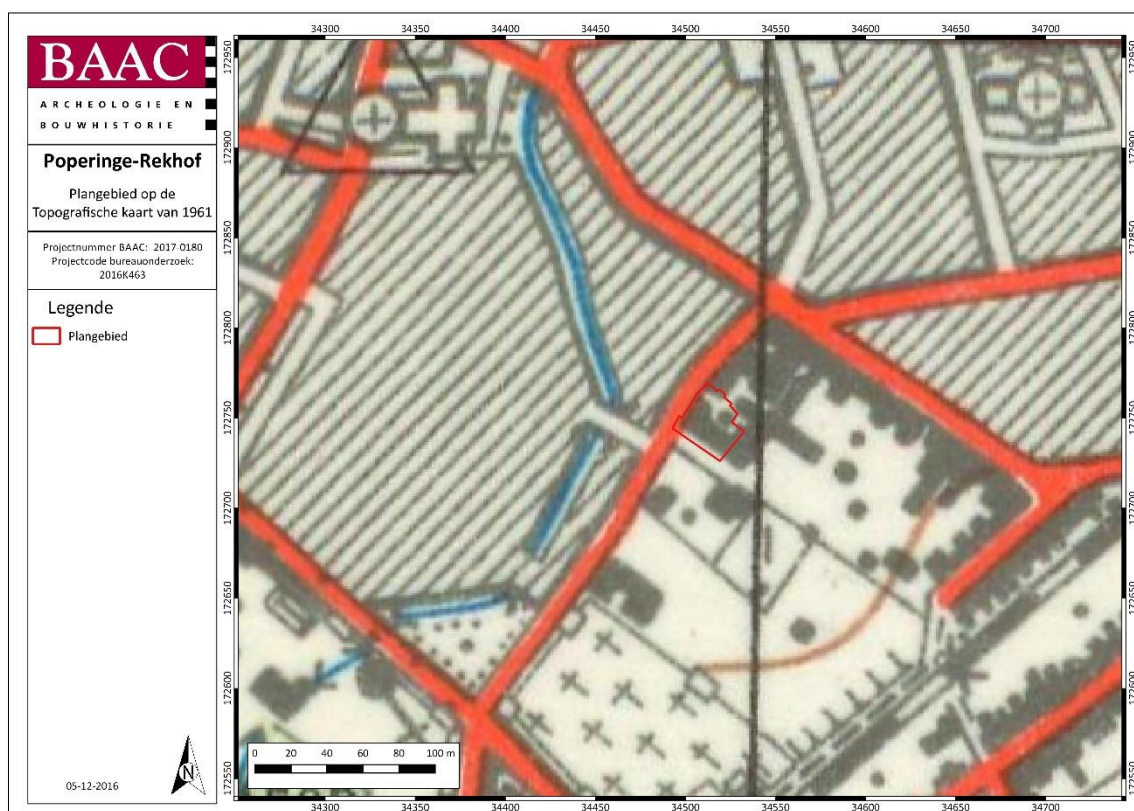
Op het kaartbeeld uit 1911 is een groot deel van de huidige bebouwing binnen het plangebied reeds afgebeeld. Ook de bebouwing langs de kleine vertakking van het Rekhof in de richting van het kasteeltje van Schabaille staat op deze kaart afgebeeld. Tussen 1911 en 1961 werd de overige bebouwing binnen het plangebied opgetrokken. Het zuidelijke deel van het Rekhof is dan ook grotendeels volgebouwd.

¹⁰² GEOPUNT 2016a

¹⁰³ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016b

Figuur 34: Aanduiding van het onderzoeksgebied op kaartbeeld uit 1911 afkomstig van het NGI.¹⁰⁴

Figuur 35: Aanduiding van het onderzoeksgebied op kaartbeeld uit 1961 afkomstig van het NGI.¹⁰⁵

¹⁰⁴ CARTESIUS 2016

¹⁰⁵ CARTESIUS 2016

1.3.5 Archeologische data

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het plangebied.

Voor het plangebied zelf aan het Rekhof zijn er geen archeologische waarden gekend (Figuur 36).¹⁰⁶ Rondom het projectgebied werd een aantal meldingen teruggevonden (Tabel 2).

Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.¹⁰⁷

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
70238	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : SINT-JANSKERK
77000	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK; <u>NIEUWE TIJD</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77007	SINT-BERTINUSKERK: LOSSE VONDST AARDEWERK EN BOUWKERAMIEK
77008	OPGRAVING 1931; <u>ROMEINSE PERIODE</u> : LOSSE VONDST AARDEWERK; <u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77016	<u>ROMEINSE PERIODE</u> : LOSSE VONDST AARDEWERK; <u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77054	OPGRAVING 1931; <u>ROMEINSE PERIODE</u> : LOSSE VONDST AARDEWERK; <u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77055	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 14 ^E EEUW, VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK; <u>NIEUWE TIJD</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77057	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 15 ^E EEUW, VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77058	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 14 ^E -15 ^E EEUW, VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK; <u>NIEUWE TIJD</u> : 16 ^E EEUW, VONDSTCONCENTRATIE METAAL
77059	<u>VROEGE-MIDDELEEUWEN</u> : MEROVINGISCHE OF KAROLINGISCHE MANTELSPELD; <u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 14 ^E EEUW, VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK; <u>NIEUWE TIJD</u> : 16 ^E EEUW, LOSSE VONDST METAAL
77066	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 14 ^E EEUW, LOSSE VONDST AARDEWERK
77067	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 15 ^E -16 ^E EEUW, LOSSE VONDST AARDEWERK
77075	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : LOSSE VONDST BOUWKERAMIEK
77077	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 14 ^E EEUW, LOSSE VONDST AARDEWERK
77078	OPGRAVING GROTE MARKT 1984; VONDSTEN UIT <u>MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJD</u>
77079	<u>NIEUWE TIJD</u> : 16 ^E EEUW, LOSSE VONDST METAAL

¹⁰⁶ CAI 2016

¹⁰⁷ CAI 2016

77081	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 14 ^E -15 ^E EEUW, LOSSE VONDST AARDEWERK
77082	<u>NIEUWE TIJD</u> : 17 ^E EEUW, LOSSE VONDST METAAL
77083	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : 15 ^E EEUW, LOSSE VONDST AARDEWERK
77087	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77088	<u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTCONCENTRATIE AARDEWERK
77091	<u>NIEUWE TIJD</u> : 17 ^E EEUW, LOSSE VONDST AARDEWERK
151409	OPGRAVING 2010 GROTE MARKT; <u>STEENTIJD</u> : LOSSE VONDST; <u>ROMEINSE PERIODE</u> : LOSSE VONDSTEN; <u>MIDDELEEUWEN</u> : SPOREN EN VONDSTEN; <u>NIEUWE TIJD</u> : SPOREN EN VONDSTEN
163478	PROSPECTIE 2012; <u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : VONDSTEN EN SPOREN; <u>NIEUWE TIJD</u> : VONDSTEN EN SPOREN
151409	PROSPECTIE 2013; <u>LATE-MIDDELEEUWEN</u> : SPOREN; <u>NIEUWE TIJD</u> : 17 ^E -18 ^E EEUW RESTANTEN POTTENBAKKERIJ

Uit het grote aantal meldingen uit bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat het stadscentrum van Poperinge, waartoe ook het onderzoeksgebied behoort, bewoning heeft gekend vanaf de Romeinse periode. Vooral het grote aantal meldingen van losse vondsten of vondstconcentraties uit de middeleeuwen is opvallend. Specifiek zijn meldingen CAI 77059 en CAI 210148, die op korte afstand ten zuidwesten van het plangebied gelegen zijn, het vermelden waard. Bij een prospectie in 2013 (CAI 210148) werden een leeflaag uit de late middeleeuwen en restanten van een pottenbakkerij uit de 17^e-18^e eeuw aangetroffen. Aan de Deken De Bolaan (CAI 77059) werden vondsten uit metaal, waaronder een Merovingische of Karolingische mantelspeld, en aardewerk aangetroffen daterend vanaf de vroege middeleeuwen tot de nieuwe tijd. Ook het vermelden waard zijn de meldingen die gedaan werden op de Grote Markt van Poperinge en dan vooral CAI 151409 die verwijzen naar de opgravingen uit 2010.

Archeologische opgraving op de Grote Markt (CAI 151409)¹⁰⁸

Bij deze opgraving uitgevoerd in 2010 door Monument Vandekerckhove NV werden sporen en roerende archeologica uit verschillende periodes teruggevonden. Het oudste spoor betreft een gracht waarin twee silexwerktuigen uit het neolithicum werden aangetroffen. Uit de Romeinse periode en de vroege middeleeuwen werden tijdens het onderzoek wel verschillende losse vondsten gedaan, maar er werden geen sporen opgegraven. Mogelijk zijn deze sporen vernield door archeologische sporen uit latere periodes. Uit de volle en late middeleeuwen werden namelijk wel verschillende sporen teruggevonden, waaronder ook funderingen en huisplattegronden. Zo werden de funderingen van de halle van Poperinge blootgelegd. Ook werd er een tiental begravingen, die behoorden tot het kerkhof rondom de Sint-Bertinuskerk, opgegraven.

¹⁰⁸ CO7 2011

1.4 Besluit

1.4.1 Archeologische verwachting

Voor het onderzoeksgebied aan het Rekthof 12-18 te Poperinge kunnen op basis van de historische, cartografische en archeologische analyse onroerende structuren en roerende elementen uit de steentijd, metaaltijden, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd worden aangetroffen. Voor het aantreffen van sporen uit de wereldoorlogen zijn geen concrete indicaties gevonden.

Steentijd

De landschappelijke ligging van het plangebied op de flank van de vallei van de Poperingevaart (Vleterbeek), is een gunstige factor voor het aantreffen van steentijdarcheologie. Een beekvallei vormt een gunstige locatie voor jagers-verzamelaars door de nabijheid van stromend water en de aanwezigheid van hoger gelegen gronden. Ondanks deze gunstige situatie werden nog geen steentijdconcentraties aangetroffen in het plangebied of in de buurt ervan die wijzen op een occupatie. Wel werden er bij de opgraving op de Grote Markt van Poperinge twee silexwerktuigen aangetroffen, die zich mogelijk in een grachtcontext bevonden. Deze vondsten werden gedateerd in het neolithicum. De kans op steentijdarcheologie binnen het onderzoeksgebied is echter laag omwille van het feit dat de originele bodem in de loop der eeuwen naar alle waarschijnlijkheid niet meer intact is en “verstoord” door de verwachte jarenlange occupatie in latere periodes.

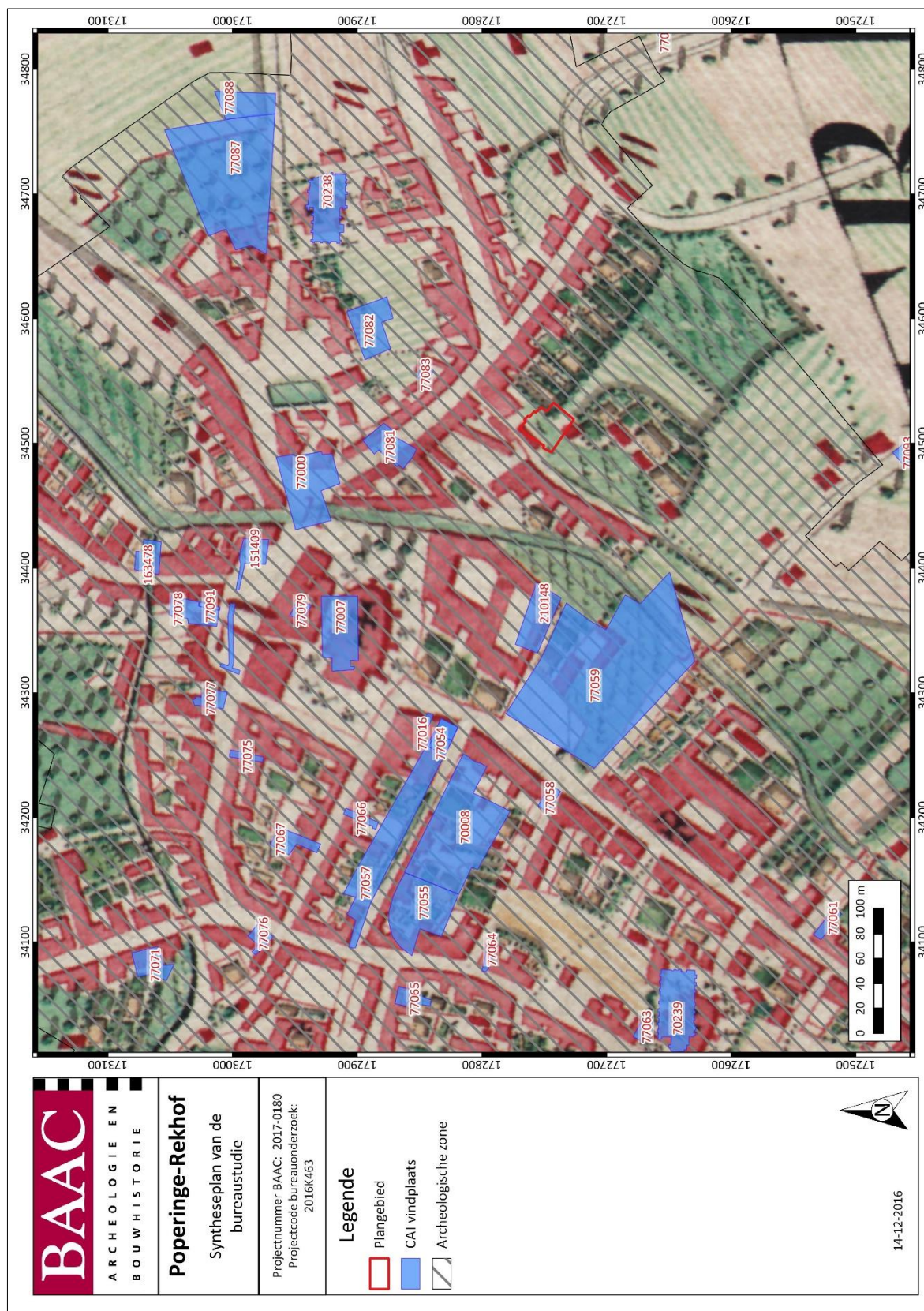
Metaaltijden, Romeinse periode

De eerste indicatie voor het mogelijk aantreffen van archeologische sporen uit de metaaltijden en de Romeinse periode is opnieuw de landschappelijke situatie. De inplanting van het onderzoeksgebied op de westelijke flank van de vallei van de Poperingevaart (Vleterbeek) en de aanwezigheid van een (zand)leembodem kunnen mogelijk wijzen op een vroege ontginning van het gebied. Uit historische bronnen blijkt tevens dat het projectgebied in de buurt ligt van de Romeinse heirbaan aangelegd tussen Cassel en Aardenburg, die doorheen Poperinge liep en de Vleterbeek kruiste. Dit wordt bevestigd door archeologische bronnen en gegevens, waaruit tevens blijkt dat deze weg verhard was. Hierdoor wordt de kans op het aantreffen van sporen en vondsten uit de metaaltijden en vooral de Romeinse periode als middelhoog ingeschat. Ook deze sporen kunnen eveneens “verstoord” zijn door intensieve bewoning tijdens de middeleeuwen en nieuwe tijd.

Middeleeuwen en nieuwe tijd

Uit historische en cartografische bronnen is duidelijk dat het plangebied binnen de historische stadskern van Poperinge (aangeduid als archeologische zone) gelegen is en dit waarschijnlijk al vanaf de vroege middeleeuwen. Dit wordt eveneens bevestigd door het grote aantal CAI-vindplaatsen uit de omgeving van het plangebied waarbij veelvuldig vondsten en sporen uit de (vroege)middeleeuwen werden aangetroffen. Gebaseerd op het cartografisch materiaal wordt duidelijk dat het plangebied bebouwing kent vanaf minstens de 18de eeuw tot op heden. Mogelijk is het plangebied net ten noorden van een site met walgracht/motte gelegen. Deze site houdt mogelijk verband met het vroegste ontstaan van Poperinge. Ook het toponiem van de straat waaraan het plangebied gelegen is, het Rekthof, verwijst naar een belangrijke locatie binnen de middeleeuwse stad Poperinge. Namelijk de plaats waar de afgewerkte lakens werden opgerekt. De kans op het aantreffen van sporen uit de middeleeuwen en nieuwe tijd wordt bijgevolg als hoog ingeschat (zie syntheseplan Figuur 37).

Vermoedelijk is het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied slechts licht verstoord door de huidige bebouwing aanwezig binnen het plangebied. De enige gekende verstoring is de kelder onder perceel 579X. Aanwijzingen voor andere verstoringen van de ondergrond in huidige tijden zijn momenteel niet aanwezig. Door de eeuwen heen zijn de percelen wel bebouwd geraakt, maar het is onduidelijk tot welke diepte deze bebouwing de ondergrond heeft verstoord.

Figuur 37: Synthesekaart van het bureauonderzoek met aanduiding van het plangebied, de archeologische zone "Historische stadskern van Poperinge" en de CAI vindplaatsen.¹¹⁰

¹¹⁰ CAI 2016; KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2016a

1.4.2 Potentieel op kennisvermeerdering

De landschappelijk gunstige ligging, de nabije ligging ten opzichte van een Romeinse heirbaan en tot het middeleeuwse stadscentrum van Poperinge en de afwezigheid van grootschalige recente verstoringen doen vermoeden dat dit gebied over interessant archeologisch potentieel beschikt. De kenniswinst heeft vooral betrekking op de ontwikkeling van de historische stadskern van Poperinge, mogelijk al vanaf de Romeinse periode, maar vooral tijdens de middeleeuwen. De mogelijke nabijheid van een site met walgracht kan kennis opleveren over de vroegste ontwikkeling van Poperinge.

Door de beperkte omvang van het onderzoeksgebied kan er de bedenking gemaakt worden of het potentieel op kennisvermeerdering ten opzichte van de oppervlakte te klein zou zijn. Maar omdat het onderzoeksgebied werd opgenomen binnen de archeologische zone 'Historische stadskern van Poperinge' is het criterium oppervlakte voor deze casus ondergeschikt aan de mogelijke kenniswinst. Deze redenering kan gemaakt worden omdat de oppervlaktecriteria bij archeologienota binnen een archeologische zone maar 10% van de oppervlakte bedraagt van een gebied buiten een archeologische zone. Men kan dus vanzelfsprekend niet hetzelfde oppervlaktecriteria hanteren voor het bepalen van kenniswinst voor onderzoeksgebieden binnen en buiten een archeologische zone. Daarnaast kan men er ook van uitgaan dat er binnen een archeologische zone altijd een goede aanwijzing is voor de aanwezigheid van archeologisch erfgoed en dat dit erfgoed nog voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben. Deze aanwijzing verhoogt opnieuw de aanwezigheid op potentieel van kennisvermeerdering tijdens archeologisch vooronderzoek.

Het potentieel op kennisvermeerdering binnen het plangebied wordt om bovenstaande redenen als hoog ingeschat.

1.4.3 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na afronding van het bureauonderzoek stelt BAAC vast dat verder vooronderzoek noodzakelijk is. Er werd namelijk onvoldoende informatie gegenereerd tijdens deze fase van het vooronderzoek om een mogelijke aan- of afwezigheid van een archeologische site afdoende te staven en dus een gemotiveerde uitspraak te doen over het al dan niet moeten nemen van verdere maatregelen.

Er kan op basis van de beschikbare gegevens van het bestudeerde kaartmateriaal en de historische en archeologische gegevens uit de directe en ruimere omgeving van het plangebied niet met zekerheid gezegd worden wat de aard van de eventueel aanwezige waarden binnen de contouren van het plangebied zal zijn. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem is noodzakelijk om het potentieel op kennisvermeerdering te onderzoeken. De kenniswinst die hiermee gepaard kan gaan, zou een aanzienlijke meerwaarde kunnen bieden voor bestaande kennis over de ontwikkeling van het stedelijke centrum van Poperinge.

Vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven is aangewezen voor het exploiteren van het potentieel op kennisvermeerdering binnen het onderzoeksgebied. Door het toepassen van deze onderzoeksmethode kan er een uitspraak gedaan worden over de archeologische waarde van het gehele terrein door een representatief deel van ervan op te graven. Zowel het deel van het terrein dat onderzocht wordt als het deel van de sporen dat opgegraven wordt, is statistisch representatief en laat toe uitspraken te doen over het geheel van het terrein.¹¹¹ BAAC acht een gravend vooronderzoek in de vorm van proefsleuven de aangewezen methode voor het onderzoeken van het plangebied omdat er geen complexe stratigrafie verwacht wordt. Enkel aan de westelijke zijde van het plangebied, langs het Rekhof, wordt mogelijk een meer complexe stratigrafie verwacht. Op basis van het historische kaartmateriaal kon namelijk worden aangetoond dat hier vanaf ten vroegste de 18de eeuw bebouwing aanwezig was, die mogelijk teruggaat op oudere structuren. Wanneer dit effectief

¹¹¹ Code goede praktijk

het geval blijkt te zijn tijdens het vooronderzoek en er onvoldoende zicht bestaat op de verticale stratigrafische opbouw van het terrein, dient het proefsleuvenonderzoek dan ook te worden aangevuld met proefputten. Proefputten zijn aangewezen indien er een complexe stratigrafie verwacht wordt en hebben tot doel om hierin inzicht te krijgen. Complexe stratigrafie houdt verband met de langdurige occupatie van een terrein waardoor er zich archeologische stratigrafische eenheden gecumuleerd hebben over een lange periode. Hoe dit in de praktijk wordt omgezet, wordt verder toegelicht in het programma van maatregelen.

Een opsplitsing van het archeologische vooronderzoek in twee fasen, namelijk: een eerste vooronderzoek met ingreep in de bodem voor de reeds toegankelijke zone en een tweede uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem voor de nog reeds bebouwde (en te slopen) zones, is niet aangewezen voor dit specifieke onderzoeksgebied. De kleine omvang van het plangebied leidt in het geval van een opsplitsing tot kennisversnippering waardoor het vormen van een totaalbeeld zeer moeizaam zal verlopen. Daarnaast brengt zo'n opsplitsing een kostenvermeerdering met zich mee.

Op basis van de resultaten van archeologische vooronderzoek met ingreep in de bodem kan een beslissing worden genomen aangaande de noodzaak voor verdere stappen van vervolgonderzoek. Aangezien het proefsleuvenonderzoek wegens de aanwezigheid van de te slopen bouwvolumes niet in deze fase kan worden uitgevoerd, zal dit worden uitgevoerd in uitgesteld traject. De aanwezigheid van de te slopen bouwvolumes beperkt namelijk het potentieel op kenniswinst binnen het reeds kleine onderzoeksgebied. Temeer omdat er geen coherent beeld geschetst kan worden voor het gehele plangebied indien de proefsleuven enkel binnen de huidige niet-bebouwde zones geplaatst kunnen worden. De spreiding van de proefsleuven zou in dat geval onvoldoende zijn en de zone met het grootste archeologische potentieel op Romeinse en middeleeuwse sporen, de bebouwde straatzijde van het perceel, zou niet onderzocht kunnen worden.

1.4.4 Samenvatting

In het plangebied aan Rekhof 12-18 te Poperinge (West-Vlaanderen), plant bouwheer M.B.V. Ontwikkeling een nieuwbouwproject met een handelsruimte, appartementen en een ondergrondse parkeergarage. Hiervoor zal de huidige bebouwing binnen het plangebied volledig worden gesloopt. Bij de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag dient men een bekrachtigde archeologienota te voorzien. Het doel van archeologienota is het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied en het opstellen van een programma van maatregelen voor een (eventueel) vervolgonderzoek. Gebaseerd op de resultaten van het uitgevoerde bureauonderzoek is de noodzaak voor verder archeologisch onderzoek op het terrein bevestigd.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Bovendien werden de plannen van de opdrachtgever geplot op de bestaande situatie. Op deze manier kon een inschatting worden gemaakt van het onderzoek potentieel van het plangebied aan de hand van bodem- en aardkundige gegevens en kon een verwachting ten aangaan van de archeologische waarden op het terrein worden vastgesteld.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied waardevolle archeologische resten zou kunnen bevatten van de Romeinse periode tot de middeleeuwen en de nieuwe tijd. De landschappelijke ligging van het plangebied maakt het bovendien mogelijk dat er artefacten worden aangetroffen uit de steentijd en eventueel ook nederzettingssporen en vondsten uit de metaaltijden. Secundair bronnenmateriaal en cartografische bronnen geven aan dat het onderzoeksgebied gelegen was in de onmiddellijke omgeving van een Romeinse heirbaan en dat het vanaf de oorsprong van de nederzetting Poperinge deel uitmaakte van het historisch stadscentrum. Vooral voor de middeleeuwen is de kans op het aantreffen van nederzettingssporen en bijhorende vondsten zeer groot. Mogelijk ligt het onderzoeksgebied net ten noorden van een oude site met walgracht of motte.

Ondanks de bebouwing binnen het onderzoeksgebied is er een grote kans dat het bodembestand nagenoeg intact is gebleven. Er zijn namelijk geen aanwijzingen dat er grote versturende activiteiten hebben plaatsgevonden in het recente verleden. Een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem kan dan ook leiden tot kenniswinst voor de omgeving binnen een archeologisch kader, ter aanvulling van het huidige bureauonderzoek.

Vanwege het feit dat er zich nog te slopen bouwvolumes bevinden op het terrein, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat het archeologische vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van proefsleuven, zoals opgesteld in het programma van maatregelen, op een later tijdstip, na de sloop de bouwvolumes, uitgevoerd dient te worden.

1.4.5 Samenvatting breed publiek

Op een terrein aan Rekhof te Poperinge wordt een nieuwbouw gepland door de bouwheer M.B.V. Ontwikkeling. Hiervoor dient de huidige bebouwing voorafgaand gesloopt te worden. Door de aanleg van een ondergrondse parkeergarage op het volledige plangebied, zullen eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherstelbaar vernietigd worden.

BAAC Vlaanderen bvba voerde in het kader van een archeologienota een bureauonderzoek uit waaruit bleek dat de kans groot is dat zich binnen de contouren van het plangebied archeologische resten bevinden. Deze resten dateren waarschijnlijk vanaf het vroegste ontstaan van Poperinge ten tijde van de Romeinse periode. Vooral de kans op het aantreffen van bewoningssporen en vondsten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd wordt als zeer hoog ingeschat. Om vast te stellen of dat daadwerkelijk zo is, en zo ja, wat de aard en omvang van die resten is, zal een archeologisch vooronderzoek door middel van proefsleuven worden uitgevoerd binnen het plangebied.

Omdat er nog enkele gebouwen gesloopt moeten worden voordat men het terrein volledig kan onderzoeken zullen de proefsleuven pas gegraven worden na de sloop ervan.

2 Bijlagen

2.1 Bibliografie

ADRIAEN, H., 1947. *De Steenstraete*, Poperinge.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2016. Geoportaal GGA. Available at: <https://geo.onroerenderfgoed.be>.

AGIV, 2016a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2016b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Bodembedekkingsbestand. Opname 2001. Available at: https://download.agiv.be/Producten/Detail?id=12&title=Bodembedekkingsbestand_opname_2001.

AGIV, 2016c. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2016d. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Digitaal Hoogte Model.

AGIV, 2016e. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Bodemerosiekaart. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2016f. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Bodemgebruikskaart. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2016g. VLAANDEREN AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE: Grootchalig Referentiebestand (GRB).

ANTROP, M. e.a., 2002. *Overzicht Traditionele landschappen. Versie 6.1 - maart 2002*, Gent: Universiteit Gent: Vakgroep geografie.

CAI, 2016. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.

CARTESIUS, 2016. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.

CO7, 2011. Archeologisch onderzoek Grote Markt Poperinge. Available at: www.co7.be/nl/product/347-1062/2011/archeologisch-onderzoek-grote-markt-poperinge.html [Geraadpleegd december 5, 2016].

DENIS J., 1992. *Geografie van België*, Brussel: Gemeentekrediet.

DOV VLAANDEREN, 2016a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2016b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2016c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at:

- <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- FIERS, O., 1947. *Inhuldiging Burgemeester Deschodt*, Poperinge.
- GEOPUNT, 2016a. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2016b. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be> [Geraadpleegd augustus 2, 2016].
- GEOPUNT, 2016c. GEOPUNT VLAANDEREN: Vandermaelen kaart, Cartes de topographique de la Belgique, 1846-1854. Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>.
- GEOPUNT, 2016d. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.
- DE GEYTER, G., 2001. *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest, Kaartblad 27-28-36 Proven-IEPER-Ploegsteert*, Brussel.
- GOOSENS, E., GULLENTPS, F. & VANDENBERGHE, N., 2007. *Toelichting bij de quartairgeologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 33 Sint-Truiden*, Leuven.
- HISTORISCHE KRANTEN, 2016. Historische kranten. Available at: www.historischekranten.be [Geraadpleegd december 5, 2016].
- IOE, 2016. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2016a. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2016b. Toelichting: Popp kaart (1805-1879). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpPopp_nl.html.
- MATTHIJS, J., 2002. Toelichting bij Quartairgeologische kaart: kaartblad 27-28-36 Proven-Ieper-Ploegsteert.
- ROUMEGOUX, Y. & TERMOTE, J., 1993. Op de rand van een imperium. *De Romeinen in de Westhoek, Westvlaamse Archaeologica*, 9.2, pp.61–85.
- THEVELIN, F., 1960. *Bijdrage tot de vroegste geschiedenis van Poperinge*, Gent.
- Tillie, W., 1987. *De kroniek van Groot-Poperinge*, Poperinge.
- DE WILDE, M., ERVYNCK, A. & WIELEMANS, A., 1996. *Ypres and the Medieval cloth industry in Flanders. Archaeological and historical contributions*, Ieper.
2011. Archeologisch onderzoek Poperinge Grote Markt. Monument Vandekerckhove NV.
- STAD POPERINGE, 2016a: Geschiedenis Poperinge [online], <http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/GeschiedenisvanPoperinge.pdf> / Van kruispunt tot centrum (geraadpleegd augustus 2016).

STAD	POPERINGE,	2016b:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Verruiming van het centrum (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016c:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Schermutselingen tussen Ieper en Poperinge (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016d:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Meester Ghybe en de Keikoppengilde (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016e:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Verwoeste en verlaten stad (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016f:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Een nieuwe lente (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016g:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Fête des Rosières (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016h:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Opnieuw oorlog (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016i:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Eerste nederzettingen (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016j:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / De Beeldenstorm (geraadpleegd augustus 2016).
STAD	POPERINGE,	2016k:	Geschiedenis	Poperinge	[online], http://www.poperinge.be/NL/pagina/3191/poperinge-en-deelgemeenten/ GeschiedenisvanPoperinge.pdf / Toponymie (geraadpleegd augustus 2016).

2.2 Lijst met tabellen

Tabel 1: beschermd onroerend erfgoed in het plangebied en directe omgeving	4
Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.....	39

2.3 Plannenlijst

Projectcode bureauonderzoek	2016K463
Poperinge Rekhof 12-18	Plannenlijst
Plan- / figuurnummer	Figuur 1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op topografische kaart.
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	01-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 2
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op het GRB (kadasterkaart)
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op de orthofoto
Aanmaakschaal	Nvt
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 4
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied en gekende verstoringen op het GRB
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	12-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 5
Type plan	Foto
Onderwerp plan	Foto bestaande kelder perceel 579X
Aanmaakschaal	nvt
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	02-12-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 6
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Presentatiebeeld van toekomstige nieuwbouw
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	19-10-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 7
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Inplantingsplan op het GRB

Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	19-10-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 8
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Gelijkvloer nieuwbouw
Aanmaakschaal	1:150
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	19-10-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 9
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Kelderverdiepig nieuwbouw
Aanmaakschaal	1:150
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	19-10-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 10
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Oostelijke doorsnede
Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	19-10-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 11
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Noordelijke doorsnede
Aanmaakschaal	1:100
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	19-10-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 12
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op het GRB
Aanmaakschaal	1:250
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 13
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied en omgeving op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 14
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op DHM met hoogteprofiellocaties
Aanmaakschaal	Onbekend

Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 15
Type plan	Hoogteprofiel
Onderwerp plan	Hoogteprofiel NW-ZO
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 16
Type plan	Hoogteprofiel
Onderwerp plan	Hoogteprofiel NO-ZW
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 17
Type plan	Morfologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op de morfologische kaart en kaart met traditionele landschappen
Aanmaakschaal	onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 18
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 19
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:50.000
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 20
Type plan	Quartaire profieltypes
Onderwerp plan	Quartaire profieltypes
Aanmaakschaal	nvt
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 21
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op bodemkaart
Aanmaakschaal	1:20.000

Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 22
Type plan	Potentiële bodemerosie per perceel
Onderwerp plan	Plangebied op potentiële bodemerosiekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 23
Type plan	Bodemgebruikskaart
Onderwerp plan	Plangebied op bodemgebruikskaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
datum	01-12-2016(raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 24
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Romeins wegnnet
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1993
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 25
Type plan	Profielplan
Onderwerp plan	Doorsnede Steenstraete
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1947
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 26
Type plan	Tekening
Onderwerp plan	Voorstelling van het productieproces van lakens
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1996
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 27
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Stadsplan Poperinge met de Vleterbeek
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1947
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 28

Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Slagveld WOI
Aanmaakschaal	1:11.520
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1915-1924
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 29
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op de kaart van Van Deventer
Aanmaakschaal	1:8.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1550
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 30
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Ferrariskaart
Aanmaakschaal	1:11.520
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 31
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Ferrariskaart (Detail)
Aanmaakschaal	1:11.520
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 32
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Vandermaelenkaart
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1854
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 33
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	Ca. 1840
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 34
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Topografische kaart 1911

Aanmaakschaal	1:20.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakperiode	1911
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 35
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op Topografische kaart 1961
Aanmaakschaal	1:25.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakperiode	1961
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 36
Type plan	Centraal Archeologische Inventaris
Onderwerp plan	Plangebied op CAI-kaart
Aanmaakschaal	1:1
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2001-2016
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Figuur 37
Type plan	Synthesepan
Onderwerp plan	Synthesepan van het bureauonderzoek
Aanmaakschaal	nvt
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	nvt
datum	14-12-2016
Plan- / figuurnummer	Figuur 38
Type plan	Krantenartikel
Onderwerp plan	Krantenartikel aangaande het Rekhof
Aanmaakschaal	nvt
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakperiode	02-05-1937
datum	05-12-2016 (raadpleging)
Plan- / figuurnummer	Bouwplannen in bijlage
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Gelijkvloer nieuwbouw Kelderverdieping nieuwbouw Oostelijke doorsnede nieuwbouw Westelijke doorsnede nieuwbouw
Aanmaakschaal	1:150 en 1:100
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2016
datum	19-10-2016

NOG OVER STRAATNAMEN

De zaak kwam opnieuw te berde in den laatsten Gemeenteraad. Om ons te troosten over de mogelijke verdwijning van den naam « Casselstraat », verzekerde de Heer Schepene Gombert ons dat de richting door den naam aangeduid toch nog altijd klaar zal te izzen zijn op de wegwijzers.

Maar daarover gaat het toch niet dat wij zouden weten langs waar naar Cassel te gaan! De straatnamen zijn geen aanwijzing van richting, nu toch niet meer. Maar de naam « Casselstraat » is een historisch overblijfsel van een verren, ouden toestand: voor dat er sprake was van Abeele, of zelfs Steenvoorde of Hazebrouck, bestond Cassel 's hoofdstad en vesting van het land der Morijnen; vanuit Cassel liepen sterwijke talrijke oude banen in alle richtingen: men vindt « Casselstraten » in vele gemeenten uren in 't ronde. Poperinge was eene gebuurstad van Cassel vroeger, er waren geen noemenswaardige tusschenplaatsen: de Casselstraat geeft getuigenis van de oudheid onzer stad: behouden wij dit merk van oude tijden: er is reeds genoeg vergaan, helaas!

En dat geeft ons de gelegenheid om terug te komen op het Vroenhof en het Rekthof. Wij bekenen aanstonds dat het geen « heerlijkheden » waren in den zin van afgebakende rechtsgebieden met eigen wet en gerecht, zooals waren te Poperinge de heerlikheid van Zwijnlande en de heerlikheid van de Coppernolle: dat waren, hetgeen wij nu zouden noemen: twee afzonderlijke gemeenten met eigen bestuur op het grondgebied van het huidige Poperinge.

Wij bedoelden dat het Vroenhof en het Rekthof zeer oude overblijfselen zijn, en wellicht de bakermat van de heerlikheid die de abdi van St Bertens alhier bezat. Het Vroenhof was de plaats waar de vroede of wijze mannen, dus de bestuurders van dien tijd, vergaderden om wetten uit te geven, bestuurlijke zaken af te handelen, recht te volnlessen namens den geduchten en Erweerden Heere van Sint Bertens abdi. Er is naar mijn wete niets overgebleven in onze archieven van het Vroenhof, tenzij den plaatsnaam: wel spijtig dat die naam ook verdwenen is in den mond van het volk.

En nu het Rekthof. Dat het de plaats was waar men de lakens « rekte », zal ik gemakkelijk toegeven, al zal men mij toelaten in dien uitleg eene volks-etymologie te vinden: het volk is bijzonder vernuftig om oude of vreemde woorden uit te leggen: zie maar b. v. de Kazemarkt, dat moet de markt zijn waar men kaas verkocht!

Mijne meening is dat het Rekthof, als plaatsnaam, veel ouder is dan de bloeitijd van onze lakenweverij: en wat de beteekenis is van het woord, is niet duidelijk: maar men vindt « Rek- » in andere plaatsnamen: Rekkem, Rekheim, Recquies, Recklinghausen. Voortgaande hieruit dat er ten tijde van den bloei onzer lakenweverij daar eene inrichting en con-

trole was om de lakens niet te veel te laten rekken en dus degelijke mate en goed gesloten waar te verzekeren voor onzen lakenhandel, besluit ik dat het Rekthof, als plaats, behoorde aan de heerlikheid, wij zouden nu zeggen aan het gemeentebestuur: het was eigendom van de heerlikheid van ouds, en ik zou daar willen de wieg vinden van onze stad.

Waar stond eigenlijk de villa, het eerste buitengoed dat geschonken werd aan den abt van St Bertens? Ik meen bij de twee oude wegen die liepen langs beide kanten van de Vlieterbeek: de heitweg van Cassel over Elverdinge naar Brugge, en den weg zonder naam dien wij in rechte lijn zien gaan van de Leene over het Rekthof, Beestemarktstraat, Kouter, naar den IJzer. Naar mijn gissing had de heerlikheid van Poperinge haar uitgangspunt aan de Vlieterbeek, links het Vroedenhof, rechts het Rekthof. Het goed van het Rekthof (nu Dr Devloo's kasteeltje) had over 50 jaar nog een eigenaardig uitzicht van eene heerlikheid op eene hoogte, met een kapelleke aan den ingang, er waren lage deelen in de welke die schenen te wijzen op eene vroeger omwalling: het zag er uit als eene mote. Ik vraag mij af of die hoogte of mote niet versterkt werd, hoe onbeduidend ook, ten tijde dat onze streek bezet werd jarenlang door vreemde legers? Daar stond toch nog voor den oorlog eene herberg « Het Fort ». Die herberg was niet heel oud, maar die benaming schijnt op iets te wijzen. Dat brengt mij terug op de Kazemarkt, het hoogste deel van de stad: werd er daar niet door een der bezettende legers eene kazemat ingegraven?

Laat ons oude dingen en namen bewaren, niet ze uit den weg helpen! En nu, aangaande de Casselstraat, aangezien Mevrouw Weduwe Lahaye niet wil enz, en dat ons Schepencollege begeert den wil van Mevr. Lahaye in te volgen, laat ons den stok in twee slaan: de Casselstraat is lang genoeg om er twee van te maken: men behoude de naam tot aan den Keer van den Ommegang; van daar voort heete de straat « Nestor Lahayestraat », percieus dus waar burgemeester Lahaye woonde.

Nog eene bemerking: men schrijfe niet Rekthofstraat, Werfstraat, Kouterstraat, maar heel eenvoudig Rekthof, Werf, Kouter. De menschen weten het best: ze zeggen te wonen op het Rekthof, op de Werf, OP den Kouter.

E. J. V.

BEEN AFGEREDEN TE AARSCHOT

Bij het vertrek van een trein ter statie van Aarschot wilde hoofdtreinwachter Max Nijs op den reeds rijdenden trein springen. Een bananenschil op de treeplank deed hem uitglijden en hij kwam onder den wagen terecht. Door de wielen van de wagens werd hij het rechterbeen afgereden tot aan de dij en gaf korten tijd daarop den geest.

Figuur 38: Uitsnede van het krantenartikel uit de Poperingenaar dat handelt over de straatnamen van Poperinge en waarin ook het Rekthof besproken wordt (2 mei 1937).¹¹²

¹¹² www.historischekranten.be